

Mak

Na-kel-uri-an tovoi aMak totosi

Ase itos nalobulat egai?

Nəvanuan lotokad namitisau hən nasoruan siGot lunau ke nəmantuhmar sua, nahəsan aMak, itos gat nəbol gail aPita tokel husur aYesu. Lokis aMak hən aJon Mak am.

Itos nalobulat egai hən nəsa?

Itosi hən nəvanuan pisi ləbeləboii ke aYesu tovi aKristo, aGot totabtabuh lan, evi aNatin aGot. Itosi hən nəvanuan pisi ləbikad nadəlomian len aYesu.

Itosi mōs ase?

Itosi mōs alat ləsavi Ju lototoh len naut tiltile gail naut aRom toil a mō hən gail.

Nəsa evisi len nalobulat egai?

AYesu igol nədaŋan san iparpar len namerikel san gail lotovi tarhət sinəvanuan gail. Ale aYesu evusan ahai susur san gail.

Nalobulat ehur as galito?

Ehusur aYesu toke nəvanuan lipair dan nəsaan salit gail, dəlom nasoruan siGot. Ehusur ahai susur san gail, ehur naluʻoh gail lotohusur aYesu, maŋmaŋ len namerikel togol gail. Ehusur nəvanuan gail lotomətahun aYesu.

Natgalenan evisi ŋais?

AYesu eŋusan mai igol namerikel gail len nasihau A.D. 26 vəbar 30.

Natgalenan evisi a be?

Nalobulat egai iʻbol husur nəsa tovisi len naut a Jutea.

NaKristen gail ta sutuai lukel ke aMak itah mai aPita len nəyaran san gail, ale itos gat nəsa aPita tokele. Len nalobulat egai aMak itos gat nəbol husur aYesu, be ikel ur nəsa aYesu togole, sakel masuʻv hən nəpusanan siYesu. Ikel ur namerikel aYesu togol gail, hən nəvanuan ləbeləboi səhot nədaŋan san. AMak eləŋon ke tiʻparpar ke aYesu tovi Natun aGot, be egəm vi lan navile a pan hən bələŋon bisa vəsa ale hən bimat. AMak itos nalobulat egai hən nəvanuan gail ləbidaŋ am hən ləbehur aYesu, naut kəmas nəmauran bidaŋ o ləbeləŋon bisa vəsa.

1) Natubatan hən na-kel-uri-an tovoi, nautautan hən nauman siYesu (1.1-13)

2) AYesu eum len naut a Kalili (1.14–9.50)

3) AYesu eriŋ naut a Kalili evi Jerusalem (10.1-52)

- 4) Nauman siYesu len nabiltivile Jerusalem, nawik naməkot ei (11.1–15.20)
 5) Nəmatan siYesu (15.21–47)
 6) Na-le-məhat-an siYesu dan nəmatan (16.1–20)
-

AJon Baptais eutaut hən naṗisal
(Mat 3.1–12; Luk 3.1–18; Jon 1.19–28)

1 ¹Egai natubatan hən na-kel-uri-an tovoi husur aYesu Kristo tovi Natun aGot.^a ²Ehum ahai kelkel ur sua, alsaiah totos gat nəsa aGot tokel mai aNatun. Ike,
 “Geris! Dereh nesəvat ahai pispisul sagw
 teil a mō hən gaiug,
 hən beutaut hən naṗisal saṃ.^b
³Nadoldol sua satokai len naut masmas tobəbesw ke,
 ‘Geutaut hən naṗisal mōs Nasub,
 gigol naṗisal san gail linor!’^c
⁴Imagenan, aJon evisi, itoh len naut masmas tobəbesw, ikel uri ke, nəvanuan gail limasbaptais hən bimasil ke lotopair dan nəsaan salito van hən aGot hən berubat nəsaan salit gail.
⁵Nəvanuan naut a Jerusalem mai naprovens Jutea kavkav luvān hən ləbesəsəlonḡ hənī. Ale nəboṅ lotokel vəhot nəsaan salit gail, ibaptais hən galito len Nawisel Jortan.
⁶Nahurabat siJon, luvaii hən navurun nəkamel, ale nəhau tutuṽ evi nahurhubuluk. Ihanhan nalokust, ihanhan nəhani nasukapak toum hənī.^d ⁷AJon ikel uri ke, “Avan sua dereh tegəm a tahw len gināu, gai idaṅ səhor gināu, ale gināu nəsanor kasi hən nəbetəṅadur, sah ruḃat nəhau hən naributbut san.^e ⁸Gināu nubaptais hən gamito hən nəwai, be dereh gai tibaptais hən gamito hən aNunun aGot.”

Nəbaptaisan siYesu
(Mat 3.13–17; Luk 3.21–22)

⁹Len nəboṅ sua, aYesu iyar len naut a Nasaret a Kalili gəmai ale aJon ibaptais hənī len Nawisel Jortan. ¹⁰Nəboṅ aYesu tomadhale məhat dan nəwai enan, eris aGot totar pūl nəmav hən tosəṅjav ale eris aNunun togəm vi pan vi lan, suṃan nətav.^f ¹¹Beti esəsəlonḡ hən nadoldol togəm

^a 1.1 Natosian galevis ta sutuai ləsake aNatun aGot. ^b 1.2 Mal 3.1 ^c 1.3 Isa 40.3
^d 1.6 2Ki 1.8. *Nalokust* ehum natohtohlomətu be ihan natideh tomaur tokad nalute.
^e 1.7 Evi slev gail lotosah ruḃat nəhau hən naributbut silat lotovi lohoim, ale naslev evi naut kəmas len nənauan salit gail. ^f 1.10 *Nətav* evi nəman nəməsav sua tohum navimal topəhapəhw.

len nāmav toke, “Gaiug govi anatumgw uluṃan sagw notolēmas bun gaiug, nohəhəvur masuṽ hən gaiug.”^g

ASetan italtal soḃuer hən aYesu hən ḃigol ḃisa
(*Mat 4.1-11; Luk 4.1-13*)

¹² Vəha-sua ṅai aNunun aGot esəhar aYesu vi lan naut masmas toḃəḃesw. ¹³ Itoh ei len nəmaribonṅ tovi 40 ale aSetan italtal soḃuer ke tigol nəsaan. Itoh mai narivatvat nalilihai lotoləboi ləḃisah pəpasi ale aṅel gail lovi tarhət san.

Ahai susur metəkav gail
(*Mat 4.12-22; Luk 4.14-15; 5.1-11*)

¹⁴ Husur nəbonṅ galenan, aenemi siJon lutah gati, riṅi len naim bəbaṅis. Beti aYesu evi Kalili, ikel ur na-kel-uri-an siGot.^h ¹⁵ Ike, “Namityal egəm tia, natohan pipihəḃəlan aGot egəm pəpadaṅ. Mitipair dan nəsaan sami-to, dəlom na-kel-uri-an tovoi enan!”

¹⁶ Bonṅ sua aYesu toyaryar bitas tarhət Nabiltiwai Kalili, eris alarmiṽan, aSimon mai aAdu artobar hən nalevlev len nabiltiwai husur aro-vi vanuan nəsahiehan. ¹⁷ Ale aYesu ikel mai gəlaru ke, “Məregəmai! Mərehusur ginau ale nigol məregəm vi vanuan nə-sah-hən-nəvanuan-an!” ¹⁸ Vəha-sua ṅai aroriṅ nalevlev səlar gail, arohusuri.

¹⁹ Nəbonṅ aYesu toyar kəkereh am husur bitas, eris aJemes mai aJon alarmiṽan, anatum aSepeti gəlaru. Arusah len nabot salito, arobutan nalevlev salit gail lunor. ²⁰ Vəha-sua ṅai ekis gəlaru hən arḃitah maii, ale aroriṅ atəmalaru len nabot mai nəvanuan nauman gail, ale arutah maii, arohusuri.

AYesu ehut nanunun sua tosa
(*Luk 4.31-37*)

²¹ AYesu mai ahai susur san gail lovi lan navile a Kapernaum, ale len nəSappat eḃis len naim nabonḃonan seJu gail, eḃusan. ²² Nəvanuan luḃaṅ len naḃusanan san bathut eḃusan suṃan nauluṃan tokad na-il-a-ṃo-an kitin, sasumən ahai ḃusan gail hən nalo. ²³ Len namityal enan ṅai len naim nabonḃonan salito ikad nauluṃan tokad nanunun nəmargobut. Ikai, ²⁴ ike, “Yesu ta Nasaret, gumab hən ginamito? Gogəm hən gəḃigol namtebuer a? Ginau noləboi gaiug. Noləboi gotovi siGot, gotogəm ṃosi.” ²⁵ AYesu esivoh len nanunun nəmargobut, ike, “Geməḃau! Gimakuv dani!” ²⁶ Ale nanunun nəmargobut igol atenan totaltoṅ hən nahumat-

^g 1.11 Psa 2.7; Isa 42.1 ^h 1.14 Lutah gat aJon Baptais nasihau esua hudhute husur nəbonṅ aSetan totaltal ris aYesu hən ḃigol ḃisa. AHerot Antipas eriṅ aJon len naim bəbaṅis husur aJon tokel tabtab hən aHerot ke togol nəsaan. Ris Mak 6.14–29.

mat, ikai habat ale nanunun nəmargobut imakuv dani. ²⁷Nəvanuan gail lumaŋmaŋ lan, lotuŋbat sor husur nəsa tovisi. Lousus galit gabag ke, “Naŋusanan veveu tomabe ganan? Ikad nədaŋan hən na-il-a-ŋmo-an! Ikele hən nanunun tosa gail ale lugol husur nəsa tokele!”

²⁸Na-kel-uri-an husur nəsa aYesu togole iperŋan tutut hən naut pisi len naut a Kalili.

AYesu igol nəvanuan isoŋbur lumaŋur

(Mat 8.14-17; Luk 4.38-41)

²⁹Nəboŋ aYesu mai ahai susur san gail lotovivile dan naim naŋonŋonan seJu gail, lutah mai aJemes, aJon, lovi lohoim seSimon mai aAdu.

³⁰Anan asoan aSimon ipat len nəmel, naməsahan igol niben topud. AYesu toŋis, vəha-sua ŋai lusor husur aliten maii. ³¹Ale aYesu ivan hən, etəgau navəlan, elivi vi məhat hən bəbətah. Naməsahan inoŋ dani ale ile məhat, ilav nəhanian mai galito.

³²Nəboŋ namityal tomasur, naut togomgom, nəvanuan gail losəhar alat lotoməsah mai alat lotokad natəmat gail van hən aYesu. ³³Nəvanuan pisi len naŋiltivile kavkav loluŋoh il bopita. ³⁴Ale igol isoŋbur lotokad naməsahan til-tile lumaŋur. Ehut natəmat isoŋbur ale igol lodədas ləbisor husur loləboi gai tia.

AYesu ikel ur nasoruan siGot len naut a Kalili

(Luk 4.42-44)

³⁵Pelan han, dudulan soŋilan, naut səlan sal, aYesu ile məhat, evivile, evi tut sua len naut toŋəbesw ale isor tuŋ ei. ³⁶Idareh aSimon mai alat lototah maii, ludoŋi. ³⁷Nəboŋ lotosaŋi luke, “Nəvanuan pisi lokətkəta doŋ gaiug.” ³⁸Be aYesu isor var galit ke, “Datevi tut ideh am, len naut gail lotodar vis navile egai hən nəbikel ur nasoruan siGot ei. Husur noŋəm ŋnosi.” ³⁹ŋa iyar tur pīs naut len naut a Kalili, ikel ur nasoruan siGot len naim naŋonŋonan salito ale ehut natəmat gail.

AYesu igol avan sua tokad naleprosi imaur

(Mat 8.1-4; Luk 5.12-16)

⁴⁰Nauluŋman tokad naleprosi egəm təŋedur təban aYesu, eŋiri ke, “Gəbələŋoni, goləboi gəbigol nəbimaŋur, nəbiveveu.” ⁴¹Nəlon aYesu itaŋis masuŋ hən, isar hən navəlan, ibari, ikel maii ke, “Noləŋoni. Gimaŋur, giveveu!” ⁴²Vəha-sua ŋai naleprosi ivan dan atenan, imaur, iveveu. ⁴³Beti aYesu esəvati van, ikai tasi ⁴⁴ke, “Sagikel natideh mai avan ideh, be gia ŋusan gaiug hən ahai tutumav hən bəbunus husur nibem. Beti getutumav hən naviolan hən naveveuan sam aMoses tokel bun gail hən nəvanuan ləbələboi səhoti ke gotomaŋur.”ⁱ

ⁱ 1.44 Lev 14.1-32

⁴⁵Avil ategaii ivan, ikel ur nasa tovisi hani. Igole van van na-kel-uri-an enan ibar naut isobur. Naten igol aYesu salaboi bebis len navile ideh len nahon nivanuan gail bathut naluvoḥ ludar visi, be itoh len naut gail lotobebesw. Be nivanuan gail len naut pisi ei logemgəm hani sal.

AYesu igol avan sua natarhəben tomat imaur

(Mat 9.1-8; Luk 5.17-26)

2 ¹Husur namaribonj galevis, aYesu etəlmam vi Kapernaum. Nəbonj tobar naut enan, sədareh, husur ke nivanuan isobur lotosəsəlonj hani ke totoh ei, ²logəm hən naim san gol loririhit lohoim mai vivi-le. Ləsəlaboi ləbeil bopita am. Ale aYesu ikel ur nasoruan mai galito. ³Nəvanuan galevis logəm hani, ivat lupat naluḡman natarhəben tomat, ⁴be lodədas ləbibar aYesu bathut naluvoḥ. Ale lopəlau vi məhat len navurun naim topapav, ludakuvi, gol naḡur a məhat hən naut aYesu totoh lohoim lan. Ale lorij tur hən nəbateh vi pan, atenan natarhəben tomat, topat lan. ⁵Nəbonj toris nadəlomian salito, aYesu ikel mai atenan natarhəben tomat ke, “Natugw, nəsaan saḡ gail lumarubāt.”

⁶Be ahai pusan hən nalo lotobətah ei lunau natgalenan len nəlolit ke, ⁷“Gai ekəmaienan mabe? Isor mədas aGot! AGot səbon ŋai eləboi berubāt nəsaan dan nivanuan!”

⁸Vəha-sua ŋai aYesu eləboi nənauan salito ale ikel mai galit ke, “Imabe mətunau magenan len nəlomito? ⁹Nəbikel mai ategai natarhəben tomat ke, ‘Norubāt nəsaan saḡ gail,’ o nəbike ‘Gile məhat, pat nəbateh saḡ, giyar,’ nəsa emədmədaui am?” ¹⁰Be nuke məteləboii ke aNatun Nəvanuan ikad nədaŋan hən na-il-a-ḡno-an hən berubāt nəsaan len navile a pan. Nokəmaiegai hən nəbeḡusan nədaŋan en mai gamito.” Ale aYesu ikel mai atenan natarhəben tomat ike, ¹¹“Nukel mai gaiug, gile məhat, pat nəbateh saḡ, givahim saḡ.”

¹²Vəha-sua ŋai atenan ile məhat, ipat nəbateh, evivile len nahon nivanuan pisi. Lumaŋmaŋ masuḡ lan ale lusal suh nəyaləalan siGot luke, “Datsaris natideh tomaienan bonj ideh sal!”

AYesu ekis aLevi (aMattiu)

(Mat 9.9-13; Luk 5.27-32)

¹³Beti aYesu evivile, etəlmam hən biyar tarhət nəbiltiwai Kalili. Nəbiltiḡvoḥ egəm hani ale eḡusan galito. ¹⁴Len nəyaran san van, eris aLevi anatun aAlfeus tobətah len nəpasvaləval hən nətaks, ale ikel maii ke, “Gitah mai ginau, gehusur ginau!” Ale aLevi ile məhat, ehusuri.^k

^j 2.9 Nəbonj aYesu tokəmaienan, nivanuan lotokad namitisau len nasoruan siGot lunau ke namilen imaiegai ke: Avan ideh edədas biḡol eru en pisi, ale nəbike, ‘Norubāt nəsaan saḡ gail,’ mətsaləboii ke lumarubāt o ləsəmarubāt. Be nəbike, ‘Gile məhat, giyar!’ mətoləboi mətberisi ke imaur. ^k 2.14 Levi: Mat 9.9; Luk 5.27.

¹⁵Ŋa aLevi eus aYesu mai ahai susur san gail hən ləbīhan lohoim san. (Ikad nəvanuan nətaks mai nəvanuan nəsaan isoḃur lotohan ei husur ikad nəvanuan tosoḃur maienan lotohusur aYesu.) ¹⁶Be nəboŋ ahai ɸusan hən nalo galevis lotovi Farisi lotoris aYesu tohan mai nəvanuan gail lotomaienan, lous ahai susur san gail ke, “Imabe tohan mai nəvanuan nətaks mai nəvanuan nəsaan gail?”

¹⁷Nəboŋ aYesu tosoḃəloŋ hən natenan ikel mai galit ke, “Savi alat lotomaur lotovan hən nəvanuan nareran hən ɸirer hən galito, be alat lotoməsah ŋai. Ginau nəsaŋəm hən nəḃekis alat lotonor o alat lotonau ke lotonor, be nogəm hən nəḃekis nəvanuan nəsaan gail.”

Nausian husur nəmariboŋ nəvanuan səhan

(Mat 9.14-17; Luk 5.33-39)

¹⁸Len nəmariboŋ galevis ahai susur siJon mai naFarisi gail ləsəhan¹ hən ləḃisor tuṽ. Ale logəm hən aYesu lousi ke, “Ahai susur siJon gail mai ahai susur sinaFarisi gail ləsəhan hən ləḃisor tuṽ, be ahai susur saṃ gail ləsəmagenan. Imabe?”

¹⁹AYesu isor var galit ke, “Mətunau ke nəvanuan lototah mai nauluṃan tolah, ləsəhan len nəhanan nəlahan a? Aoa! Asike lumaienan nəboŋ nauluṃan tolah totoh mai galit sal. ²⁰Be nauluṃan tolah, nəboŋ ɸegəmai hən ləḃesəhari dan nəvanuan san gail, ale len nəboŋ enan asike luhan.

²¹“Səkad avan ideh toḃisihoh hən nəkaliko veveu len nahurabat tomatu. Tagole, naḃisihoh təmakuv dan nahurabat tomatu gol nə-tar-sili-an tamədasi səhor ta ṃo. ²²Natsual am, səkad avan ideh toḃir nəwain lotomadhaum həni len nahurhuwain lotomatu.”^m Tagole, nəwain veveu tatəvah tur lan, mədas nəwain mai nahurhuwain ɸisi.”

Nausian husur nəSəppat

(Mat 12.1-8; Luk 6.1-5)

²³Len nəSəppat sua, aYesu toyar tur marireu hən nawit, ahai susur san gail lotuḃat kin ɸur nəhavhuwit gail.ⁿ ²⁴Ŋa naFarisi gail lukel mai aYesu ke, “Imabe lotogol nəsa nalo tokai tasi len nəSəppat?”

²⁵⁻²⁶AYesu isor var galit ke, “Mətsaṽuruŋ ləboi natosian gail lotohol husur aTevit boŋ ideh nəboŋ gai mai alat lototah maii lotopar hanian, lotomalkəkat a? Nəboŋ aApiatar tovi ɸiltihai tutumav, aTevit eḃis len naim siGot, ihan nabəta tolo ahai tutumav səḃolit ŋai loləboi ləḃihani.”^o Ale ilav nabəta galevis mai alat lototah maii.”^p ²⁷Beti aYesu ikel mai galit

¹ 2.18 NaJu gail ləsəhan len nəmariboŋ galevis hən ləḃisor tuṽ, ləsəhan hən ləḃitaŋ husur nəmatan o natsua tosa tovisi hum naḃiltidu mai ləsəhan len nəboŋ totibau galevis salito.

^m 2.22 Nahurhuwain evi nahurhunani o nahurhusipsip lotoḃir nəwain veveu ɸurhulon.

ⁿ 2.23 Deu 23.25 ^o 2.25-26 Lev 24.9 ^p 2.25-26 1Sam 21.1-6

ke, “NəSappat, aGot igole mōs nəvanuan, sagol nəvanuan mōs nəSappat. 28 Imaienan, aNatun Nəvanuan evi masta, evi masta hən nəSappat am.”

AYesu igol navəlan nəvanuan imaur

(Mat 12.9-14; Luk 6.6-11)

3 ¹Len nəboŋ sua tile am, aYesu ēbis lohoim naŋonŋonan seJu gail tətəs, ale ikad avan sual ei, navəlan tomat, togəm hum towas. ²Nəvanuan gail ei lomətan aYesu hən ke ləberis biŋol atenan bimaŋur len nəSappat. Biŋole, dereh likot hən ale kel uri ke tobur kotov nalo hən nəSappat. ³AYesu ikel mai atenan navəlan tomat, togəm hum towas ke, “Geil rivuh.” ⁴Beti eus galit ke, “Inor hən datbiŋol biŋoi len nəSappat o hən datbiŋol biŋa? Inor hən datberin təlmam hən nəmauran o hən datbiŋol nəmatan?” Be naut ēbut, ləsa-sor vari.

⁵Len nəlöl paŋpaŋ san ekəta mətaltal hən galito, ilolosa hən galit husur nəkadulit iŋonvōn. Beti ikel mai atenan ke, “Gisar hən navələm!” Ale isar hən, navəlan imaur təlmam. ⁶Vəha-sua ŋai naFarisi gail lovivile, luŋonŋon mai alat galevis len nəpati tovi tarhət siHerot hən ləbisor utaut hən ləbemədas bun aYesu hən bimāt.

Naluŋoh tarhəbiltiwai Kalili

⁷AYesu mai ahai susur san gail lovi lan nabiltiwai ale nabiltiluŋoh lohusuri. Nəboŋ lotosəsəloŋ husur natit piŋi aYesu togole, nəvanuan isoŋur logəm hən. Logəm len naut a Kalili, a Jutea, ⁸a Jerusalem, a Itumea, len naut gail tarhət Nawisel Jortan mai naut gail lotodar vis nabiltivile eru, a Tair mai a Siton. ⁹Bathut naluŋoh totibau, ikel mai ahai susur san gail ke leutaut hən nabot viri hən asike nəvanuan ləbeluŋoh dar visi. ¹⁰Husur len nəmariboŋ enan igol isoŋur lumaŋur tia ale isoŋur am lotokad naməsahan tiltile loririhit, dar visi hən ləbibari. ¹¹Ale nəboŋ nəvanuan lotokad nanunun tosa gail lotoris aYesu, luteh len nəhon, lukai habat ke, “Gaiug govi aNatun aGot!” ¹²Avil aYesu ikai tas galito ke salikel vəhot gai ke tovi ase.

AYesu itabtabuh len ahai pispisul lotovi 12

(Mat 10.1-4; Luk 6.12-16)

¹³Beti aYesu etəvehuh vi məhat, ekis alat gai toləŋon galito ale logəm hən. ¹⁴Ale itabtabuh len galit lotovi 12 hən ləbitah maii; ekis galit hən ahai pispisul gail hən bəsəvat galit van hən ləbikel ur napisulan siGot; ¹⁵ale ilav nədaŋan hən na-il-a-mō-an mai galito hən ləbehut natəmat gail. ¹⁶Alat lotovi 12 nahəsalit lumaiegai: ikad aSimon aYesu tokisi hən aPita; ¹⁷ikad aJemes anatun aSepeti mai aJon aŋan aJemes, ale aYesu ekis gəlaru Poanerkes namilen Natun Nabiliurur gəlaru. ¹⁸Ikad galevis am, aAdru, aFilip, aPartolomiu, aMattiu, aTomas, aJemes anatun aAlfeus, aTatteus, aSimon

tovi naSelot⁹ sua, ¹⁹mai aJutas Iskariot ĩberij aYesu len navəlan aenemi san gail.

AYesu mai aPeelsepul

(Mat 12.22-32; Luk 11.14-23, 12.10)

²⁰AYesu etəlmam vahim len naim totohtoh lan mai ahai susur san gail. Ale naluṽoh logəm ĩonĩon ei van gai mai ahai susur san gail ləsəkad namityal ideh hən ləĩihan. ²¹Nəboŋ nəbathudud siYesu lotosəsəloŋ hən nakelean husur nəsa tovisi, luke lithah gati husur luke tovinvinu. ²²Be ahai pusan hən nalo lotogəm len naut a Jerusalem, luke, “APeelsepul toil a ĩmo hən natəmat gail iwol həni. Ehut natəmat gail len nədaŋan seĩiltitəmat setəmat gail.”

²³Ale aYesu ekis galit gəmai, isor mai galit len nasoruan kəta ke, “ASetan eləboi ĩehut aSetan mabe? ²⁴Nəvanuan lototoh pipihəbələn nakiŋ len nəkantri sua ĩĩəlkabaŋ, nəkantri dereh timaṽulṽul. ²⁵Nəbathudud ĩĩəlkabaŋ, dereh timaṽulṽul. ²⁶Len naṽide tomaiənan, aSetan təbəl mai gai gabag, alat pipihəbələn lətapəpehw, gai asike taləboi tail gəgat am, nədaŋan san tanorŋ. ²⁷Nisor kəta maiegai ke: Avan ideh saləboi ĩəĩis lohoim sinabəhariv todaŋ hən ĩitariv kuv natit san gail. Be a ĩmo, ĩibaŋis gat abəhariv, beti eləboi ĩitariv kuv natit piŋi dan naim san.” ²⁸Nukel nakitinan mai gamit ke, aGot dereh teruĕbat nəsaan ideh dan nəvanuan gail naut kəmas ləĩisor tas aGot o ləĩemədas nahəsan. ²⁹Avil avan ideh tosor mədas aNunun aGot, asike aGot eruĕbat nəsaan enan dani boŋ ideh. Be nəsaan enan san, tonor hən nəpanismen, dereh tipat len atenan vi sutuai.”

³⁰AYesu ekəmaiənan husur ahai pusan hən nalo gail luke tokad nanunun tosa.

Nəbathudud kitin siYesu

(Mat 12.46-50; Luk 8.19-21)

³¹Beti aṽan aYesu matmat gail mai anan logəm təban naim aYesu totoh lan. Loil vivile, lopolisul van həni, kisi gəmai. ³²Naluṽoh lobətah dar vis aYesu, ale lukel maii ke, “Geris, anaĩ mai aṽaĩ gail lous gaiug vivile.”

³³AYesu isor var galit ke, “Ase lai tovi anagw? As galit lai lotovi aṽagw gail?” ³⁴Ale ekəta garu len alat lotobətah dar visi, ike, “Gamit mətovi anagw mai aṽagw gail bogai. ³⁵Husur avan ideh togol nəsa aGot toləŋo-ni, gai evi aṽagw o aṽavinegw o anagw.”

AYesu ĩbol husur namisurhuwit

(Mat 13.1-9; Luk 8.4-8)

4 ¹AYesu etuĕbat pusan tətəs tarhəĩiltiwai Kalili. Naĩilitluṽoh logəm ĩonĩon dar visi gol tosaŋ len naĕot, bətah hən ĩəpusan. Ale nəva-

⁹ 3.18 NaSelot evi avan ideh len naluṽoh sua lotomətahun alat a Rom, lotoke ləĩĩəl mai galito, hut galit dan naut a Jutea. ¹ 3.27 Namilen ke avan ideh saləboi beṽənah dan navəlan aSetan, be ĩibaŋis gat aSetan, eləboi ĩehut natəmat san gail.

nuan gail p̄isi losuh p̄epad̄an h̄an n̄abiltiwai, a ut. ²Eṽusan galit h̄an natit isoḅur len n̄əḅol p̄usan gail. Ale len n̄aḅusanan san ikel mai galit ke, ³“Səsəlon̄! Nəvanuan n̄əməbulan h̄an n̄amisurh̄ut gail ia bubulan n̄amisurhuwit. ⁴Nəḅon̄ tobubulan gail, galevis luteh metp̄isal, ale n̄əman n̄aməsav gail logəm han p̄is gail. ⁵N̄amisurhuwit galevis am luteh len naut tobaḅ vat, n̄ətan tokəkereh lan, ale lutov tutut husur n̄ətan enan səsareh. ⁶Nəḅon̄ namityal tovisi, esun bun gail ale lumayoh husur ləsəkad n̄əharh̄əte. ⁷N̄amisurhuwit galevis am luteh len tan tobaḅ hau tokad nasunite lan, ale nəḅon̄ nawit totoḅ, n̄əhau eruḅ gut buni, gol səḅan. ⁸N̄amisurhuwit galevis am luteh len tan tokənoh. Lutov, lovivi məhat ale luḅan. Sua iḅan vəkad 30, sual am iḅan vəkad 60 ale sua t̄ətas am iḅan vəkad 100.” ⁹Beti aYesu ike, “Nəvanuan tokad nədariḅan h̄an ḅəsəsəlon̄, tesəsəlon̄!”

AYesu iḅol p̄usan h̄an n̄əsa?

(Mat 13.10-17; Luk 8.9-10)

¹⁰Nəḅon̄ aYesu totoḅ səḅon mai aḅai susur san lotovi 12 mai galevis am, lous namilen n̄əḅol p̄usan gail h̄ani. ¹¹Ale ikel mai galit ke, “AGot ikel v̄əhot n̄əsa tosusuah husur natoḅan pipih̄əḅalan mai gamito h̄an məḅḅələḅoi. Be alat lototoḅ vivile, nukel nakitinan p̄isi mai galito len n̄əḅol p̄usan gail ¹²h̄an natosian siGot ḅisarpoh toke,

“ ‘Naut k̄əmas l̄əḅək̄əta, k̄əta,
l̄əsak̄əta l̄əḅoi n̄əsa aGot togole;
naut k̄əmas l̄əḅəsəsəlon̄, səsəlon̄,
l̄əsəsəsəlon̄ l̄əḅoi n̄əsa aGot togole.
Asike l̄əḅəmagenan, l̄əḅəpair van h̄an aGot
ale taruḅat n̄əsaan salito.’ ”^s

AYesu isor v̄əsv̄əsai n̄əḅol p̄usan husur n̄amisurhuwit

(Mat 13.18-23; Luk 8.11-15)

¹³Beti aYesu eus galit ke, “M̄ətsal̄əḅoi namilen n̄əḅol p̄usan enan a? ḅimagenan, məḅḅələḅoi n̄əḅol p̄usan ideh m̄əḅə? ¹⁴Nəvanuan n̄əməbulan ebubulan n̄amisurhuwit gail tovi nasoruan siGot. ¹⁵N̄amisurhuwit toteḅ metp̄isal eh̄um alat lotosəsəlon̄ h̄an nasoruan siGot. Ale nəḅon̄ lotosəsəlon̄ h̄ani, v̄əḅa-sua ḅai aSetan eḡəmai, lav kuvi dan galito. ¹⁶Nəvanuan galevis loh̄um n̄amisurhuwit toteḅ len tan tobaḅ vat. Nəḅon̄ lotosəsəlon̄ h̄an nasoruan, ibar n̄əl̄olito, v̄əḅa-sua ḅai loh̄əḅaḅur lan. ¹⁷Be husur loh̄um nawit n̄əharh̄əte sakir səḅan, l̄əsətoḅ sab̄əlav. Ale nəḅon̄ lotol̄əḅon̄ tosa o nəvanuan gail lotom̄ədas bun galito bathut nasoruan tobar galito, luteh dan nad̄əl̄omian. ¹⁸Nəvanuan galevis am loh̄um n̄amisurhuwit toteḅ len

^s 4.12 Isa 6.9-10

tan tobanj hau tokad nasunite lan. Losəsəlonj hən nasoruan ¹⁹be nəlolit etuhath hən nəmauran hən navile eg a pan, naləmasian hən natite mai na-ləŋon-masuŭ-həni-an hən natgalevis am lōbīs len galito gol loruj gut bun nasoruan hən asike bīvan. ²⁰Nəvanuan galevis tile am lohūm nami-surhuwit lototeh len tan tovoi. Losəsəlonj hən nasoruan, ibar nəlōlito, ale luŭvan masuŭ, galevis luŭvan vəkad 30, galevis luŭvan vəkad 60, galevis am luŭvan vəkad 100.”

Nəbōl pusan husur nañial

(Luk 8.16-18)

²¹Beti aYesu eus galit ke, “Ikad avan ideh topat nañial hən bəsusua-ni pipihad o pipimel a? Ao! Eriŋi a məhat len nəhai nañial toilil lan. ²²Husur natideh tosusuah dereh aGot tevəhoti ale natideh topat len nəmargobut dereh aGot tigol tevivile, tiŋarŋar. ²³Nəvanuan tokad nədari-ŋan hən bəsəsəlonj, tesəsəlonj!”

²⁴Beti isor tətəs mai galit ke, “Mətelələgau hən gamito! Mətesəsəlonj husur nakelean sagw. Dereh aGot tilav naləboian mai gamito tonor hun na-səsəlonj-husuri-an samito, ale tivan am. ²⁵Bathut avan ideh nəlon tomaŋur hən nəsa notokele, dereh aGot tilav naləboian am maii. Avil avan ideh tomətəhən bələboi nəsa notokele, dereh aGot tilav kuv naləboian gai tokade dani.”

Nəbōl pusan husur namisurhuwit totov

²⁶Beti aYesu ike, “Natohan pipihabəlan aGot imaiegai: Ikad nauluṃan tobubulan namisurhuwit len tan. ²⁷Nəboŋ topat len nalenmariug o tolele len nalennəyal, namisurhuwit itov, evivi məhat. Be itov vi məhat mabe? Atenan saləboii. ²⁸Nətan səbōn evəhasus hən nawit: a mō nalute evisi, itov ale evi məhat, beti iŷan hən nəhavhəte, ale ikad namisurhute tovi hanian. ²⁹Be nəboŋ namisurhuwit tomatu, vəha-sua ŋai atenan ivan, ita kokotovi hən naŋu tohaŋ husur nəboŋ hən nəmatuan egəmai.”^t

Nəbōl pusan husur namisurhumastat

(Mat 13.31-32; Luk 13.18-19)

³⁰AYesu isor tətəs ike, “Dereh nenənoŷ hən natohan pipihabəlan aGot mai nəsa? Nisor vəsvəsaii len nəbōl pusan tomabe? ³¹Imaiegai: Nəvanuan imabul namisurhumastat len tan. Ekəkereh səhor namisurhut gail pisi len tan ³²be itov vi məhat vatibau səhor nəhanian pisi. Nəpashət gail topasil lotibau gol ke, nəman naməsav lələboi ləbeum hən nəhai ŋodŋod halit len gail, len nəmōl han.”

^t 4.29 Jol 3.13. *Nabu tohaŋ*, naut tokan ipat len nəlon, ale akis auleIsrael luta kokotov nawit halito hən naŋu tomaiēnan.

³³AYesu ikel nābol pusan isobur hən bikel nasoruan mai nēvanuan gail tonor hən naləboian lotokade hən ləbələboi səhoti. ³⁴Len nəhon nēvanuan gail, natit pisi tokele, ikel mai galit len nābol pusan gail ηai. Be nəboη totoh mai ahai susur san gail səbolito, isor vəsəvəsai namilen natgalenan.

AYesu igol nəlan mai nabiltiwai arovi pan
(*Mat 8.23-27; Luk 8.22-25*)

³⁵Len nəboη enan naut igomgom, ale aYesu ikel mai ahai susur san gail ke, “Datevi tarhət nəwai egai.” ³⁶ηa loriη naluṽoh, lusah maii len nabot ale luan. (Ikad nabot galevis am lotohusuri.) ³⁷Losəhoṽut hən nabiltilan togəmai tokud hən nəwai. Nəwai epus vi lan nabot gol totubāt pul hən bəmun. ³⁸AYesu ipatmari len napilo a tahw, bathuwag. Lovəηoni, lukel maii ke, “Eee Hai pusan, namtomun! Gəsənuu ginamit a? Nabot idod!” ³⁹ηa aYesu ile məhat, esivoh len nəlan, ikel mai nəwai ke, “Gemədaui! Vi pan!” Ale nəlan idar buni, naut etəmat. ⁴⁰Beti eus galit ke, “Mətovi bat-mətahw gail a? Mətsəkad nadəlomian sal a?”

⁴¹Ahai susur gail loṽminṽinikot habat. Lousus galit gabag ke, “Ategai ase? Nateru eg am, nəlan mai nabiltiwai lugol husur nəsa tokele!”

Nauluṽan tokad nanunun tosa gail, aYesu igol imaur
(*Mat 8.28-34; Luk 8.26-39*)

5 ¹Ale lubar nətarhət nabiltiwai enan, len naut a Kerasa. ²Nəboη lotobar naut enan, aYesu imariη dan nabot. Vəha-sua ηai nauluṽan tokad nanunun tosa egəm len naburhuvat nəmatan gail ei, ebubur mai aYesu. ³Atenan itoh burhuvat nəmatan gail. Nēvanuan gail lodədas ləbibaηisi am hən natsen. ⁴Lubaηis narien gəlaru mai navəlan gəlaru hən natsen vəha-sobsoḃur tia, be igol natsen tobaηis navəlan imarmarikot, mai natsen tobaηis narien, ilabuburi. Səkad avan ideh tokad nədaηan hən bətəgau gati. ⁵Akis len nalennəyal mai nalenmariug, iyar lab len naburhuvat nəmatan mai nəvehuh gail, ikai habat, tiv sisil niben gabag hən nəvat.

⁶Nəboη aYesu totoh a tut dani sal, atenan erisi, igam van həni, etəηedur bathurien. ⁷⁻⁸AYesu ikel maii ke, “Nanunun gotosa, gimakuv, givan dan ategai!” Atenan eis, ikai habat ike, “Gaiug, savi hən gəbəmədas ginau, Yesu, aNatun aGot toyalyal! Len nahəsən aGot noηir gaiug ke sagipansem ginau, sagemədas ginau!” ⁹Beti aYesu eusi ke, “Nahəsam ase?” Ale ike, “Nahəsagw aLuṽoh husur namtusobur.” ¹⁰Ale loηir vəha-sobsoḃur həni ke satehut galit vi lan naut a tut ideh.

¹¹Len nətarhəvehuh ei ikad nabiltivəshəbuai lotohan. ¹²Ale natəmat galenan loηir aYesu ke, “Səvat ginamit van hən navəshəbuai hən namtbəbis len gail.” ¹³ηa idam həni. Ale natəmat lumakuv dan nauluṽan, lobis len nabuai gail. Ale navəshəbuai loṽmur, sarmar vi pan vi lan nabiltiwai. Ikad nabuai tovi 2,000 lotomun, lotomat len nabiltiwai.

¹⁴Alat lotokətkəta təban navəshəbuai, lugam dan naut enan vi lan nabiltivile mai naut lotodar visi hən ləbikel ur nəsa tovisi. Ale nəvanuan gail lugam gəm hən ləberis nəsa tovisi ei. ¹⁵Ale logəm hən aYesu, loris atenan a mo tokad naluṽoh hən natəmat ale loris ke esun nahurabat, ebətah, imaur tətəs, nənauan san etəlmam, imasil. Ija lomətahw. ¹⁶Beti alat lotoris nəsa tovisi, lukel ur natit pisi tovisi mai galit lotomadhagəmai. Lusor husur naluṽan tokad natəmat gail ale lusor husur nabuai gail. ¹⁷Imaienan, nəvanuan gail len naut enan lotuḃat njir aYesu ke teriṽ naut salit gail.

¹⁸Nəboṽ aYesu tosah len nabot, naluṽan a mo tokad natəmat gail enjir aYesu hən bitah maii. ¹⁹Be aYesu sədam həni, ike, “Givahim van hən nəbathudud sam ale kel mai galito hən natit pisi Nasuḃ togole mos gaiug mai nalolosaan tokade len gaiug.” ²⁰Ale atenan ivan, len naut a Tekapolis, etuḃat kel ur natit pisi aYesu togole mosi. Galit pisi ei lumaṽmaṽ len natit tokele.

Natəbarehreh tomat, napəhaṽut toməsah

(Mat 9.18-26; Luk 8.40-56)

²¹Beti aYesu igam kotov nabiltiwai len nabot təlmam vi lan nətarhəte. Nəboṽ tobar nətarhəwai ei, nabiltiṽoh logəm bonḃon dar visi. ²²Beti avan sua, nahəsan aJairus toil a mo hən naim nabonḃonan ei egəm hən aYesu. Itə bathurien. ²³Enjir aYesu, ike, “Nasuḃ, anatvaviḡw pəpadaṽ hən bimə. Gegəm vahim bai hən gəberij navəlam lan hən bimaṽ, asike bimə.” ²⁴Ale aYesu ivan maii.

Nabiltiṽoh lohusuri, loburuti. ²⁵Ikad napəhaṽut sual ei toməsah, nəda han togam hən nasiḃau tovi 12 tia. ²⁶Nəvanuan nareran lusobur lurer sobuer həni be lugol eləṽon isa vəsa ṽai. Epur hən natit pisi san hən beṽur galito, be səmaṽ. Eməsah habat am. ²⁷⁻²⁸Esəsəloṽ hən nakelean husur aYesu, ale ikel mai gai gabag ke, “Nəbibar nahurabat san, dereh nimaṽ.” Ija eliligis hən gai len naluṽoh madun aYesu, ibar nahurabat san. ²⁹Vəha-sua ṽai nəgaman hən nəda esib, ale eləboi len niben ke tomaṽ təlmam, naməsahan san inoṽ. ³⁰Nəboṽ alitenan tobar aYesu vəha-sua ṽai eləboi len gai gabag ke nədaṽan ivan dani. Ija ipair len naluṽoh ike, “Ase tobar nahurabat sagw?” ³¹Ahai susur san gail lukel maii ke, “Gebunus naluṽoh lotorihit gaiug. Imabe gotous ke, ase tobar gaiug?” ³²Be aYesu ekətkəta garu hən bisəb nəvanuan tobari. ³³Beti napəhaṽut toləboi nəsa tovisi həni, emətahw, ipab. Egəm həni, itə bathurien, ale ikel nakitinan kavkav maii. ³⁴Ale aYesu ikel maii ke, “Litegai, nadəlomian sam igol ke gotomaṽ. Givan, len nəlom gikad natəmat, nələṽon-isa-an sam inoṽ.”

³⁵Nəboṽ tosorsor sal, nəvanuan galevis logəm len naim siJairus toil a mo hən naim nabonḃonan, lukel maii ke, “Anatvaviṽ imat tia.

Sagemədas ahai ðusan am.” ³⁶Be aYesu, tosəsəlon ħən nəsa lotokele, ikel mai aJairus ke, “Sagemətahw. Riŋ nəloŋ len ginau ŋai.” ³⁷Beti aYesu sədəŋ ħən avan ideh ħən ħəhusuri, be idaŋ ħən aPita, aJemes mai aJon, aŋan aJemes ŋai.

³⁸Nəboŋ lotobar naim sitenan toil a mo ħən naim nəbonbonan, aYesu eris nəvanuan gail lotowal taŋtaŋor, lototaŋ, lotois habat. ³⁹Nəboŋ tobiŋ ləhoim ikel mai galit ke, “Imabe mətoləŋon isa, mətutaŋ maiegai? Natəbarehreh enan səmat, ipatmari ŋai.”

⁴⁰Lusor vilesi, luman sili. Be esəvat galit vivile ale esəhar atəman natəbarehreh mai anan mai alat lototah maii, ale ebiŋ len naut natəbarehreh topat lan. ⁴¹Etəgau navəlan alitenan ale ikel maii len nasoruan san ke, “Talita koum!” namilen toke, “Tuhtəbarehreh, nukel mai gaiug, gile məhat!”

⁴²Vəha-sua ŋai natuhtəbarehreh nədəŋ han tovi 12, ile məhat, iyaryar. Nəboŋ lotoris natenan lumaŋmaŋ habat. ⁴³Ale aYesu ikel idaŋ mai galit ei ke salikel nəsa tovisi mai avan ideh. Beti ike, “Lav nəhanian ideh ħən bihani.”

Alat a Nasaret lomətahun aYesu

(Mat 13.53-58; Luk 4.16-30)

6 ¹AYesu eriŋ naut enan, evi Nasaret, naut a im san, ale ahai susur san gail lohusuri. ²Len nəSəppat etuŋat ħən nəpusanan len naim nəbonbonan ale isoŋur lotosəsəlon luŋaŋ luke, “Ategai ilav natgalenan tokele a be? Namitisau egai ħən nəmauran tonor gai tokade egəŋ len naut a be? Igoŋ mabe ħən namerikel lotomaianan? ³Be ategai inau ke tovi ase? Gai evi nəvanuan na-um-im-an ŋai, anatun aMeri, aŋan aJemes, aJosés, aJutas mai aSimon. Aŋavinen gail lutoh gegai!” Ale len nəlol sasa salito lomətahuni.

⁴Ale aYesu ikel mai galit ke, “Ahai kelkel ur, nəvanuan gail loputsani len nənauan salito len naut piŋsi, be len naut a im san, len amahean gail mai len nəbathudud san, natsua, ləsaputsani, lomətahuni.”

⁵Edədas biŋol namerikel ideh len naut enan, be eriŋ navəlan len nəvanuan evis ŋai lotoməsah ei ale lumaur. ⁶Ale iŋaŋ husur nadəlomian salit tobuur.

AYesu esəvat ahai susur lotovi 12 ħən ləbeum moŋsi

(Mat 10.5-15; Luk 9.1-6)

Beti aYesu iyar husur navile viŋsusua, eŋusan. ⁷Ale ekis bonbon ħən ahai susur san gail ale etuŋat səvat galit lorururu van. Ale ilav mai galito nədaŋan ħən na-il-a-mo-an ħən ləbehut nanunun nəmargobut gail.

⁸Ale ikele ħən galit ke, “Samtilav natideh len nəvanan samito, samtilav nabəta, samtitariŋ nəhad səseŋon, samtilav nəvat ideh len nəhau tutuŋ

samit gail. Mitipat nəhai təbatehw ɲai. ⁹Mətevəlas naributbut be samtitariv nahurabat gəgel.”

¹⁰Ale ikel mai galit ke, “Naim ideh mətḃeḃis lan, mititoh ei vəbar mətḃeriɲ naut enan. ¹¹Len naut ideh ləsahəhaʋur hən mətḃitoh lan, ləsasəsəloɲ hən gamito, mətəriɲ naut enan, dardar hən nariemito hən nəmasiav bimakuv dan gəlaru. Natenan tevi hən ḃimasil hən galit ei ke aGot sahəhaʋur hən galito.”^u

¹²Imaienan, luvan. Lukel uri ke nəvanuan gail limaspair dan nəsaan salito. ¹³Lohut natəmat isoḃur, ale lovəhas nəvanuan isoḃur lotoməsah hən naoil naoliv, ale lumaʋr.”

Nəmatan siJon Baptais

(Mat 14.1-12; Luk 9.7-9)

¹⁴AHerot Antipas, aKiɲ esəsəloɲ hən nakelean husur aYesu, bat-hut nəvanuan gail pisi loləboi nahəsan.” Galevis luke “Atenan evi Jon Baptais tole məhat dan nəmatan. Imagenan eləboi ḃigol namerikel gail.”

¹⁵Galevis am luke, “Gai evi Elijah.” Galevis tile am luke, “Ahai kelkel ur bolai, esuḃan ahai kelkel ur gail ta sutuai.”

¹⁶Nəboɲ aHerot tosəsəloɲ hən natgalenan, ike, “AJon, gai notota kotov nəkadun, ile məhat dan nəmatan! Imaur təlmam!”

¹⁷Evi aHerot enan tokel mai nasoltia gail ke litah gat aJon, baɲisi, ale riɲi len naim bəbaɲis. Igol tomaienan sil abareab siHerot, aHerotias. Alitenan evi asoan aFilip, be aHerot aʋan aFilip esəhar kuvi ale ilah maii.

¹⁸AHerot eriɲ aJon len naim bəbaɲis husur aJon ikel mai aHerot ke, “Len nalo, sanor hən gəḃesəhar asoan aʋaḃ.”^x ¹⁹ɲa aHerotias, nəlon epəɲas aJon, eləɲon ke tigol timat be edədasi, ²⁰husur aHerot emətahw len aJon, ike aJon titoh maienan ɲai. Eləboii ke aJon tovi vanuan tonor, tovoi buni. Nəboɲ aHerot tosəsəloɲ hən aJon, edidimair həni; be naut kəmas nate-nan, eləmas ḃəsəsəloɲ hən aJon.

²¹Imaienan van van, be boɲ sua aHerotias isaḃ naḃisal sua. Len naḃiltiboɲ hən nəpasian siHerot, aHerot igol nəhanan ḃos naḃiltivanuan gail lototah maii, nakomada gail mai nəvanuan totibau gail len naut a Kalili. AHerotias ikab hən nəboɲ enan husur eləboi ḃigol aJon ḃimat.

²²Nəboɲ anatvavin aHerotias toḃis ale tosav, aHerot mai alat lotohan maii ei lohəhaʋur masuʋ həni. Ale aKiɲ ikel mai alitenan ke, “Us ginau

^u 6.11 Nəboɲ naJu gail lotoyaryar len naut savi salito, ludardar hən naributbut mai nahu-rabat salito hən nəmasiav bimakuv dan gail. Lugol naten husur lotonau ke alat ləsavi Ju mai naut salit gail loḃiɲḃiɲal. Gegai aYesu ikel mai ahai susur san gail ke ligol husur naʋide enan hən bimasil hən naJu gail lotomətahun ləḃipair dan nəsaan salit gail ke len nabunusian siGot galit loḃiɲḃiɲal ale dereh lipanis. ^v 6.13 Jem 5.14 ^w 6.14 Nəboɲ toke aHerot len naut egai, evi aHerot Antipas tovi anatun aHerot toyalal. AHerot toyalal ike aYesu timat nəboɲ tokəkereh ɲai. ^x 6.18 Lev 18.16; 20.21

hən natideh gotoləŋoni ale dereh nilavi mai gaiug.” ²³ Ale ita gat na-kel-gati-an sua len nahəsan ke, “Natideh gəḃeusi hən ginau, dereh nilavi mai gaiug, naut kəmas ḃevi nahudhut nətan notovi kiŋ lan.”

²⁴ Alitenan evivile, eus anan ke, “Neus nəsa?” Anan ike, “Geus nəkadun aJon Baptais.”

²⁵ Vəha-sua ŋai natəbarehreh esətaḃul van hən aKiŋ, ike, “Noləŋon nəkadun aJon Baptais. Noləŋoni len nasiloh sua. Noləŋoni gag ŋai!”

²⁶ Nəboŋ tokəmaienan igol aKiŋ nəlon isa, be husur tota gat na-kel-gati-an san len nahəsan, ale husur tokele len nəhon alat lotohan maii, inau ke naut kəmas tomətahuni, timasgol nəsa aliten tousi həni. ²⁷ ŋa vəha-sua ŋai esəvat nasoltia nə-tata-vanuan-an van hən naim bəbaŋis hən ḃita kotov nəkadun aJon ale pati gəmai. Ale nasoltia ivan, ita kotov nəkadun aJon len naim bəbaŋis. ²⁸ İpat nəkadun aJon len nasiloh, lavi mai natəbarehreh. Ale natəbarehreh ilavi mai anan. ²⁹ Nəboŋ ahai susur siJon gail lotosəsəloŋ həni ke tomat, logəm pat niben van, tavuni len naḃur nəmatan.

AYesu evəŋan alaluḃan lotovi 5000
(*Mat 14.13-21; Luk 9.10-17; Jon 6.1-14*)

³⁰ Nəboŋ ahai pispisul gail lototəlmam len nəyaran salito, luḃon mai aYesu hən ləḃikel maii hən natit ḃisi lotogole mai lotoḃusan həni.^y

³¹ Nəvanuan isoḃur logəmai, isoḃur luvan gol aYesu galito ləsəkad namityal ideh hən ləḃihan. İmaienan aYesu ike, “Datevi tut ideh hən datḃitoh səḃodato ale ŋavŋav kəkereh.”

³² ŋa lusah len nabot səḃolito, lorin naut enan, lovi lan naut toḃəḃesw. ³³ Wake isoḃur loris lotovan ale loləḃoi naut ləḃevi lan. Ale nəvanuan isoḃur len navile gail lugam vi lan naut en toḃəḃesw ale lubari a ḃno.

³⁴ Nəboŋ aYesu galit lotobar naut enan, lotomarin dan nabot, aYesu eris nabiltiluḃoh ale nəlon itanjs galito husur lohum nasipsip gail lotopar vanuan hən ḃekətkəta təban galito. Ale etuḃat ḃusan galit hən natit isoḃur.^z ³⁵ Namityal ipair tia ale ahai susur san gail logəm həni luke, “Naut egai ipat a tut dan navile gail ale namityal ivan ḃisi tia. ³⁶ Səvat galit van, hən ləḃevi lan naim ḃisusua marireu mai navile gail lotodar vis naut egai, hən ləḃeḃur hanian halit hən ləḃihani.” ³⁷ Ris tosor var galit ke, “Gamit ḃəu mitilav nəhanian mai galito!” Ale lukel maii ke, “Hən namtḃeḃur nəhanian hilategai nəvat han dereh tevi hən naḃurḃuran hən nahəbati toməlevtor. Namtodədasi!”^a ³⁸ Ale aYesu eus galit ke, “Mətukad nabəta evis? Mitia us kitevi.”

^y 6.30 Mak 6.7, 12 ^z 6.34 Num 27.17; 1Ki 22.17 ^a 6.37 Len nasoruan ta Kris ike *natenarius tovi 200*, nəvat tomaienan eləḃoi ḃeḃur nauman hən nəvanuan hən nahəbati toməlevtor.

Nəboŋ lototəlmam lukel uri ke, “Nabəta erim mai naieh eru.”

³⁹Beti aYesu ikele hən galit ke letuan naluṽoh lebətah pəpəhw len naliol tokəsan. ⁴⁰Ale nəvanuan lotovi 50 o lotovi 100 lobətah bənbəon van vəbar galit pisi lobətah. ⁴¹AYesu ilav nabəta torim mai naieh toru, ekəta vi lan nəmav, ikel nasipaan hən gail ale eḅur nabəta. Ilav gail mai ahai susur san gail hən ləḅepəpəhuni. Ale epəpəhun naieh eru enan am van hən nəvanuan gail pisi. ⁴²Ale galit pisi luhan, luhanukub. ⁴³Naluṽoh lotohan tonon, ahai susur losəŋon nahudhubəta mai nahudhuieh lotopat vagol nəhad lotovi 12 lopul.^b ⁴⁴Len nəboŋ enan alaluṽan lotohan lovi 5000.

AYesu iyar len nəḷon nəwai
(Mat 14.22-33; Jon 6.15-21)

⁴⁵Nəboŋ nəhanan tonon, vəha-sua ŋai aYesu igol ahai susur səbolit lusah len nabot, il a mō, hən ləḅigam vi Petsaita, tarhəḅiltiwai Kalili. Ale aYesu esəvat naluṽoh luvān. ⁴⁶Tosudəlaṽ galit tonon, etəṽehuh len naṽehuh hən ḅisor mai aGot. ⁴⁷Nəboŋ naut togomgom, nabot ipat rivuh len nabiltiwai, ale aYesu itoh səḅon a ut. ⁴⁸Eris lotomaḅit hən nəvarusan husur nabot isoh ḅur nəlan. Len nadudulan soṽilan naut səlan sal, aYesu egəm hən galito, iyar len nəḷon nabiltiwai. Ike tiṽot təban galito, ⁴⁹be nəboŋ lotoris toyar len nəḷon nabiltiwai, lunau ke tovi nanunun sua. Lukai, ⁵⁰husur nəboŋ lotorisi galit pisi lōminṽinikot. Be vəha-sua ŋai aYesu ikel mai galit ke, “Samtemətahw. Ginau bogai. Mitikad na-il-ḅuri-an.” ⁵¹ŋa isah len nabot mai galito ale nəlan evi pan, idar buni. Ahai susur gail lumaṽmaṽ vəsa, ⁵²husur ləsaləboi sal namilen namerikel aYesu togole husur nabəta gail, bathut nəkadulit iṽonṽon.

AYesu igol galit lotoməsah a Kennesaret lumaaur
(Mat 14.34-36)

⁵³Nəboŋ lotogam tukot len nabiltiwai, luvahut a Kennesaret ale lokir ei. ⁵⁴Lumariṽ dan nabot, vəha-sua ŋai nəvanuan gail len naut enan lokəta ləboii. ⁵⁵Lugam tutur len naut kavkav enan, ale naut lotosəsəlon həni ke aYesu totoh lan, lupat alat lotoməsah van həni len namilelit gail. ⁵⁶Len naut pisi aYesu tovi lan, len navile, len nabiltivile, len nəmari-reu, loriṽ alaten lotoməsah lupat len naut nəmaket. Loṽiri ke tidaṽ hən ləḅibar nasuṽmarhət nahurabat san. Ale galit pisi lotobari lumaaur.

AYesu isor husur nəsa togol nabiṽḅiṽalan len nəvanuan
(Mat 15.1-9)

7 ¹Boŋ sua naFarisi mai ahai pusan gail hən nalo logəm len naut a Jerusalem hən ləḅeris aYesu. ²Lobunus ahai susur galevis siYesu

^b 6.43 2Ki 4.42-44

lotohan be ləsakəkəsəval. (Navəlalit saveveu len nənauan siFarisi gail
³husur naFarisi mai naJu gail pisi am lohusur tin hən naṽide silat ta
 sutuai toke limaskəkəsəval len naṽide tonor beti loləboi ləḃihan. ⁴Nəboŋ
 lototəlmam dan nəmaket, asike luhan vir ləḃelilos.^c Lohusur naṽide
 tosoḃur am ta sutuai hum nakəkasan hən nabiliwai munmun, nabiliwai
 totile mai naketel gail.)^d

⁵Imaienan naFarisi mai ahai pusan gail hən nalo lousi ke,
 “Imabe ahai susur saṃ gail ləsahusur naṽide sihaṽut sidat gail ta
 sutuai, ləsahusur naṽide hən nakəkəsəvalan, be luhan nabəta?”

⁶AYesu ikel mai galit ke, “Gamit mətovi vanuan gəgəras, nəsa
 mətukele, mətsagole! AIsaiah ekitin nəboŋ tokel ur nasoruan siGot
 husur gamito ke,

“ ‘Nəvanuan galegai loputsan nahəsagw len nasoran salito,
 wake len nəlolito, lunau ke notovi naut kəmas.

⁷Lulotu soḃuer hən ginau,
 loḃusan hən nakelean sinəvanuan,
 hum tovi lo sagw.’^e

⁸Husur gamito mətugam dan nakelean todaŋ siGot hən mətḃehu-
 sur tin hən naṽide samit ta sutuai lotovi naḃusanan sinəvanuan
 ŋai.”

⁹Ale ikele am mai galit ke, “Gamit mətukad namitisau hən nage-
 lean, husur mətugel tabtab hən nakelean todaŋ siGot hən mətḃeil
 gəgat len naṽide samit ta sutuai. Mətunau ke nakelean san savi
 natideh a? ¹⁰Mitinau nəsa aMoses toke, ‘Putsan atəmaṃ mai anaṃ
 matmat len nənauan saṃ,’^f mai ‘Avan ideh tosor tosa vəsa hən
 atəman o anan, gai timasmat tebun.’^g ¹¹Be gamit mətuke ivoi hən
 avan ideh ḃikel mai atəman o anan ke, ‘Nəsa notokade hən nəḃevi
 tarhət saṃ, noviol həni tia mai aGot.’ ¹²Imagenan mətuke inor ŋai
 hən asike evi tarhət setəman mai sinan len naṃidolan səlaru. ¹³Ale
 len naṽide ta sutuai məttokade, mətugol ke nakelean siGot evi naut
 kəmas ŋai. Gamit mətugol natit isoḃur tomaienan.”

Natit gail lotogol nəvanuan saveveu (Mat 15.10-20)

¹⁴Beti aYesu ekis naluṽoh gəmai. Ikel mai galit ke, “Gamit pisi,
 mətesəsəloŋ hən ginau, məteləboi nategai. ¹⁵⁻¹⁶Nəvanuan eḃiŋḃiŋal
 len nəhon aGot mabe? Səkad natideh topat vivile len niben nəva-

^c 7.4 Len nasoruan ta Kris, naut egai eləboi ḃikad namilen ke: asike luhan vir ləḃəkəkəs
 hanian ideh lotoṽuri. ^d 7.4 Len natosian ta sutuai esuhud hən nasoruan toke *nabiliwai*
munmun, nabiliwai totile, naketel mai nəmel gail. ^e 7.7 Isa 29.13 ^f 7.10 Exo 20.12;
 Deu 5.16 ^g 7.10 Exo 21.17; Lev 20.9

nuan toləboi ñigol ñeñiññiñal nəboñ natenan toñis lan. Ao, evi nəsa tovivile dan nəvanuan togol saveveu.”^h

¹⁷Nəboñ aYesu toriñ naluñoh hən ñevi lohoim, ahai susur san gail lous kitev namilen nasoruan kəta tomadhakele. ¹⁸Ale ikel mai galit ke, “Gamit am mətsaləboi səhoti a? Mətsaləboii ke natit pisi vivile toñis len niben nəvanuan saləboi ñigol ñeñiññiñal a? ¹⁹Husur nəboñ toñis, səñis len nəlon, be evi lan natəbañ ale evivile vi lan nalitavtav.” (Nəboñ tokəmaienan, aYesu ikele ke nəhanian pisi iveveu.)

²⁰Beti aYesu ike, “Evi nəsa tovivile len nəlon nəvanuan togol tosa, saveveu. ²¹Husur natgalegai logəm len nəlon nəvanuan: nənauan tosa, naitian tosa, nəvənahən, nəgolean hən nəmatan, ²²naitian toñur kotov nəlahən, nə-ləñon-masuñ-an hən natite, nəgolean sasa gail, nəgəgərasan, nəvəide naitian tañtañor, nəlon toñvənah, nasoruan tomədas nəhəsən nəvanuan o tomədas nəhəsən aGot, nə-patpat-gai-məhat-an mai namelmelan. ²³Natgalen pisi lotosa logəm len nəlon nəvanuan. Evi natgalenan togol nəvanuan toñiññiñal, saveveu.”

Nadəlomian sepəhañut sua savi Ju

(Mat 15.21-28)

²⁴AYesu ile məhat, eriñ naut enan, evi lan naut gail pəpadañ hən naut a Tair. Eñis lohoim sua, be emətahun avan ideh ñeləboii ke totoh ei. Be edədas ñesusuan naut totoh lan.

²⁵Ikad nəpəhañut sual ei, nanunun nəmargobut toñis len anatvavin. Nəboñ nəbareab enan tośəsəloñ hən ke aYesu totoh, vəha-sua ñai egəm hən, iteh bathurien. ²⁶Evi atoñtaKris lotopasi len naut a Fonisia a Siria. Eus aYesu hən ñeñut natəmat dan anatvavin. ²⁷AYesu ikel maii ke, “Anatugw gail lihanukub bai. Sanor hən nəñilav kuv nəbəta hinatugw gail hən nəñibar hən van hən nalipah gail.” ²⁸Alitenan isor vari ke, “Evoi Nasuñ, be nalipah gail pipitev am loləboi ləñihan nasugbəta hilahutai.”ⁱ ²⁹AYesu ikel maii ke, “Bathut na-sor-vari-an sañ tovoi, givan, natəmat eriñ anatvaviñ, igam dani tia.”

³⁰Alitenan etəlmam vahim. Ale nəboñ tovi lohoim san isañ ke, anatvavin topat mədau len nəmel, ale natəmat tomakuv dani tia.

AYesu igol nəbut sua imaur

³¹AYesu eriñ naut gail pəpadañ hən nəbilitvile Tair, iyar tur len nəbilitvile Siton mai naut a Tekapəlis van vəbar Nabiltiwai Kalili.^j ³²Nəvanuan galevis

^h **7.15-16** Ikad natosian galevis ta sutuai toshud hən naves egai ke: ¹⁶ *Avan ideh tokad nadariñan hən ñesəsəloñ, tesəsəloñ mñau!* ⁱ **7.28** NaJu gail lokis alat ləsavi Ju hən nalipah gail ale len naut egai aYesu ike, “Ivoi hən nəñevi tarhət seJu gail ñai.” Ale apəhañut isor vari ke hum ma tokad na-vi-tarhəte-an ideh am hən ñevi tarhət san hən. ^j **7.31** Naut a Tekapəlis evi naut tokad navile tośəñavur lan.

losəhar nabūt sua van hən aYesu ale loŋjiri hən ƒeriŋ navəlan lan. ³³AYesu esəhar səbən həni vi tut kəkereh dan naluṽoh ale esiriv hən nəŋarhuvəlan gəlaru len nədariŋan gəlaru. AYesu eṽulai, ibar namean atenan ³⁴ale ekəta vi məhat vi lan nəmav, ekilob ale ikel mai nabūt ke, “Effata!” (namilen ke, “Səŋav!”). ³⁵Vəha-sua ŋai nədariŋan nabūt gəlaru arosəŋav, namean eməla-la, isor imasil. ³⁶Ale aYesu ikel buni mai nəvanuan gail ei ke salikel ur nəsa tovisi. Be naut kəmas tokaikai tasi maienan, lukelkel uri am. ³⁷Galit lumaŋ-manj vəsa. Luke, “Igol ivoi hən natit ƒisi togole, ale igol alat lotodariŋ ƒulol, losəsəloŋ mai nabūt gail, igol lusor.”

AYesu evəŋan alaluṽan lotovi 4,000

(Mat 15.32-39)

8 ¹Len nəboŋ sual am, ikad nabiltiṽoh lotogəm ƒonƒon, ale ləsə-kad natideh hən ləbīhani. AYesu ekis ahai susur gail gəm həni, ikel mai galit ke, ²“Nəlogw itaŋis naluṽoh egai bathut lutah mai ginau husur nəmariboŋ totor tia ale ləsəkad natideh hən ləbīhani. ³Nəmal ihat galit tia. Nəbesəvat galit van, dereh limatmatioṽ husur nametƒisal, ale galit galevis, naƒisal salit ebəlav, lutoh a tut.” ⁴Ahai susur san gail lusor vari ke, “Be naut egai eṽəbesw, ipat səbən. Avan ideh eləboi ƒisaṽ nabəta a be len naut egai tonor hən ƒevəŋan alat eg?” ⁵AYesu eus galit ke, “Mətukad natuhbəta evis?” Luke, “Eməlevru.”

⁶Beti aYesu ikel mai naluṽoh ke lebətah len tan. Ale itariv nabəta toməlevru, ikel nasipaan, eṽur gail, ilav gail mai ahai susur san gail hən ləbepəpəhun gail van hən naluṽoh. Ale lugole. ⁷Ikad natuhieh evis ŋai lotokade. Nəboŋ aYesu tokel nasipaan hən gail, ikel mai ahai susur san gail ke lepəpəhuni am. ⁸Nəvanuan gail luhan vəhanukub. Ale ahai susur losəŋon nasughanian topat, gol nəhad eməlevru lopul. ⁹Ikad alaluṽan lotovi 4,000 ei.

Nəboŋ lotohan tonon, aYesu esəvat alaten vahim. ¹⁰Ale vəha-sua ŋai isah len nabot mai ahai susur san gail ale lovi lan naut a Talmanuta.

NaFarisi gail lous taltal hən namerikel sua

(Mat 16.1-4)

¹¹NaFarisi gail logəm hən aYesu ale lotubət ƒitƒituh maii. Loləŋon ke tigoṽ nəsaban ŋa lous taltal ke tigoṽ namerikel hən nəmav.^k ¹²Nəboŋ tosəsəloŋ hən natenan, aYesu eṽud habat, ike, “Naur ta daməŋai lous namerikel mabe? Nukel nakitinan mai gamit ke, asike nugol namerikel ideh hən mətƒerisi boŋ ideh!”

^k **8.11** Lunau ke aYesu edədas ƒigoṽ namerikel ƒegəm len nəmav. Ale ləṽeusi həni, nəboŋ ƒedədas ƒigole, dereh leləboi ləbekisi hən nəvanuan gəgəras, hum ma leləboi ləbikot həni sil nəsaban.

¹³Ŋa isah tɛlmam len nabot, eriŋ naut enan, igam tukot len nabiltiwai.

Nayis hiFarisi gail mai siHerot

(Mat 16.5-12)

¹⁴Ahai susur gail nɛlolit ibonɓon hən nabəta. Ləsəkad nəhanian ideh len nabot, be natuhbəta sua ŋai. ¹⁵Ale aYesu isor pusan mai galito, ike, “Mətɛlɛləgau hən gamit gabag! Mətekətkəta gol gamito dan nayis hiFarisi gail mai nayis hiHerot Antipas.”

¹⁶Nəbon lotosəsəlon hən natenan lotubət vitvituh mai galit gabag husur ləsəkad nabəta ideh. ¹⁷AYesu eləboi nənauan salit tia, ŋa ike, “Gamit mətuhol husur nabəta mətəsəkade hən nəsa? Mətsaləboi səhoti, mətəsəsəlon ləboi a? Nəkadumit egəm vonvon a? ¹⁸Mətukad naməta-mito be mətodədas mətəkəta a? Mətukad nədariŋamito, be mətodədas mətbesəsəlon a? ¹Mətsənu tɛlmam hən ¹⁹nəbon notobur nabəta hilat lotovi 5,000 a? Mətosəŋon nasughanian hən nəhad evis lotopol?” Ale lusor vari ke, “Səŋavur pisan eru.”

²⁰AYesu eus galit ke, “Ale nəbon notobur nabəta toməlevru hilat lotovi 4,000, mətəsəŋon nasughanian hən nəhad evis lotopol?” Ale lusor vari ke, “Məlevru.”

²¹Ale eus galit ke, “Be mətəsaləboi səhoti sal a?”

AYesu igol ametbesw sua ekəta

²²Nəbon lotobar naut a Petsaita, nəvanuan galevis losəhar ametbesw sua van hən aYesu, ale loŋir aYesu hən bibari hən bəkəta. ²³Ale aYesu etəgau navəlan ametbesw, esəhari vivile dan navile. Beti efulai len namətan gəlaru, eriŋ navəlan gəlar lan ale eusi ke, “Goris natideh m̄au a?”

²⁴Ametbesw ekəta tɛlmam, ike, “Noris nəvanuan lotohum nəhai lotoyaryar.”

²⁵Beti aYesu eriŋ navəlan gəlaru tətəs len namətan ametbesw. Nakətaan etɛlmam ale eris natit p̄isi lumasil. ²⁶AYesu esəvati vahim, ike, “Sagiya tur len navile.”^m

APita ikel kot aKristo

(Mat 16.13-20; Luk 9.18-21)

²⁷AYesu mai ahai susur gail loriŋ naut a Kalili, lovi lan navile gail lotodar vis naut a Sisarea Filippi. Len nəyaran salit van, aYesu eus ahai susur san gail ke, “Nəvanuan gail luke ginau novi ase?” ²⁸Lusor vari ke, “Galevis luke gotovi aJon Baptais, galevis am luke Elijah, galevis tile am luke ahai

¹ 8.18 Jer 5.21; Eze 12.2 ^m 8.26 Len natosian galevis ta sutuai ike, “Givahim, be len navile sagikel nəsa tovise hən gaiug mai avan ideh.”

kelkel ur sua ta sutuai.” ²⁹Beti eus galit ke, “Be gamito, mätunau ke ginau ase?” Ale aPita isor vari ke, “Gaiug govi aKristo, aGot totabtabuh lan.”

³⁰Ŋa aYesu ikai tas galit ke salikel natenan mai avan ideh.

AYesu epəhav utaut hən nəmatan san

(Mat 16.21-23; Luk 9.22)

³¹Len nəboŋ enan aYesu etuḃat hən ḃeḃusan ahai susur san gail ke aNatun Nəvanuan timasləŋon tisa vəsa len natit tisobur. Alat lotoil a mo hən nəvanuan gail, aḃiltihai tutumav gail mai ahai pusan gail hən nalo limasmətahuni. Timasmat ale len nəmariboŋ ḃitor timasle məhat dan nəmatan. ³²Ikel pərpəh hən natgalenan, ale aPita esəhar aYesu hən ḃisor səḃon maii, etuḃat sor lan husur tokəmaienan. ³³AYesu ipair, eris ahai susur san gail, ale esivoh len aPita, ike, “Gevi tahw dan ginau Setan! Nənanuan sam gail ləsəpat len nəsa aGot toləŋoni, lohusur naləŋonian sinəvanuan ŋai.”

Na-husur-aYesu-an

(Mat 16.24-28; Luk 9.23-27)

³⁴Beti aYesu ekis naluḃoh mai ahai susur san gail gəm həni. Ikel mai galit ke, “Avan ideh ḃeləŋon ke ḃehusur ginau, timaske, ‘Aoa,’ hən nənanuan mai naləŋonian san gabag, timasvus nəhai balbal san, tehusur ginau. ³⁵Husur avan ideh ḃeləŋon ke ḃetəgau gat nəmauran san gabag, nəmauran san dereh timasig. Be nəmauran san ḃimasig moḥ ginau mai na-kel-uri-an tovoi, dereh tikad nəmauran vi sutuai. ³⁶Nəvanuan ḃikad natit pisi len navile a pan be nəmauran san vi sutuai ḃimasig, imabe? Ikad nəsa? ³⁷Səkad natideh. Nəvanuan edədas ḃeviol hən natideh hən ḃikad nəmauran enan vi sutuai tətəs am. ³⁸Husur avan ideh ḃeməmau len ginau mai nasoruan sagw len nəhon naur ta daməŋ egai ləsədaŋ len aGot be lotopul hən nəsaan, aNatun Nəvanuan dereh teməmau len atenan balai nəboŋ ḃegəm mai aŋel siGot gail len nəyalyalan mai namənas seTəman.”

9 ¹Ale ikel mai galit ke, “Nukel nakitinan mai gamit ke gamit galevis məttoil gegai, asike lumat van vəbar ləberis nagəmaian hən natohan pipihəbələn aGot, nədaŋan han.”

Namənas kitin siYesu

(Mat 17.1-13; Luk 9.28-36)

²Nəmariboŋ toməlevtes tonəŋ aYesu esəhar aPita, aJemes mai aJon səḃolito vi məhat len nəḃehuh sua tosaḥsah. Ale len nəholito egəm tile.

³Nəhon emial hum namityal, nahurabat san egəm pəhw yesyes vabilbil. Epəhapəhw səhor avan ideh len navile a pan toləboi ḃigole.ⁿ ⁴Ale aElijah

ⁿ 9.3 2Pit 1.16-18

mai aMoses arovisi hən galito. Aruhol mai aYesu. ⁵APita ikel mai aYesu ke, “Hai pusan, ivoi hən dattotoh gegai. Namteum hən nəpasvaləval titor, tesua esañ, tesua siMoses, mai tesua siElijah.” ⁶(APita ekəmaienan husur saləboi nəsa bīkele, husur lomətahw habat.) ⁷Ale nəmavukasw ikabut gol galito, nadoldol sua egəm len nəmavukasw toke, “Ategai bogai, aNatugw uluñman notoləmas buni. Səsəlonj husuri!”

⁸Losəhoñut, lokəta garu, ləsaris aMoses mai aElijah am. Be loris aYesu ñai totoh mai galit ei.

⁹Nəboñ lotopot mariñ dan nəvəhuh, ikai tas galit ke saliwəl hən nəsa lotorisi mai avan ideh vir aNatun Nəvanuan bīle məhat dan nəmatan.

¹⁰Imaieinan lotəgau gat nəsa aYesu tokele len galit gabag, be luhol danjir husur namilen nasoruan san nəboñ toke “bīle məhat dan nəmatan.”

¹¹Beti lous aYesu ke, “Ahai pusan gail hən nalo luke aElijah timasgəm a mō. Lokəmaienan hən nəsa?”^o ¹²AYesu isor var galit ke, “aElijah egəm a mō hən bīgol natit pīsi bīnor tətəs. Bīmaieinan, husur nəsa natosian siGot ike aNatun Nəvanuan timasləñon tisa vəsə len natit tisoñur ale nəvanuan gail limasmətahuni?”^p ¹³Be nukel mai gamit ke, aElijah egəm tia, ale lugol nəsa suñman lotoləñoni həni, hum ñai natosian siGot tokel husuri.”^q

AYesu igol natətai tokad natəmat imaur

(Mat 17.14-21; Luk 9.37-43a)

¹⁴Nəboñ lototəlmam van hən ahai susur san gail, loris nabiltiñvoh lotodar vis galito mai ahai pusan gail hən nalo lotovitvītuh mai galito.

¹⁵Nəboñ naluñvoh lotoris aYesu, luṗaṇ, ale lugam van həni hən ləbīke, “Ivoi,” maii. ¹⁶AYesu eus ahai susur san gail ke, “Mətovitvītuh mai galit husur nəsa?” ¹⁷Nəhañut sua len naluñvoh isor vari ke, “Hai pusan, nosəhar anatugw uluñman gəm hən gaiug. Ikad nanunun tosa sua togol anatugw tovi nañut. ¹⁸Nəboñ natəmat enan totah gati, ekuḅ hən anatugw len tan. Ale nabusun iyau, idesdes batriñoriñ, nahumatmat ibari. Nous ahai susur sañ gail hən ləbəhut natəmat be lodədasi.”

¹⁹AYesu ikel mai galit ei ke, “Gamit ta daməñai mətəkad nadəlomian ideh! Nitoh mai gamit tebəlav mabe? Mitikad nadəlomian ñais? Səhar natətai gəmai.” ²⁰Ale losəhari van hən aYesu. Be nəboñ nanunun tosa enan toris aYesu, igol nahumatmat ibar natətai, ekuḅ hən natətai len tan gol italtaloñ, nabusun iyau. ²¹AYesu eus atəman natətai ke, “Imaiegai ñais tia?” Isor vari ke, “Etuḅat len nəboñ tovi tuhtətai ñai. ²²Vəha-sobsoñur tia natəmat ekuḅ həni len nəhab o len nəwai hən bīgol bīmat.

^o 9.11 Mal 3.1, 4.5 ^p 9.12 Isa 53.3 ^q 9.13 Ahap tovi kiñ mai asoan, nahəsan aJesepel, arugol risi hən arbīgol aElijah bīmat (1Ki 19.2, 10). AHerot Antipas tovi kiñ mai asoan, nahəsan aHerotias, arugol aJon Baptais tomat. Len naut egai nəboñ aYesu tosor husur aElijah, isor husur aJon Baptais.

Gəbələboi gəbigol natideh, gevi tarhət sinaməru, nəlōm titanjis gina-məru.” ²³AYesu isor vari ke, “Imabe gotoke ‘Gəbələboi gəbigole?’ AGot eləboi bigol natit pisi. Gəbikad nadəlomian, aGot eləboi bigol natideh mōs gaiug.”

²⁴Vəha-sua ŋai atəman atuhtətai ikai ke, “Nukad nadəlomian, be gevi tarhət sagw len nadəlomian sagw tobuer!”

²⁵Nəboŋ aYesu toris naluṽoh lotogam gəm həni, esivoh len nanunun tosa, ikel maii ke, “Natəmat gotobut, gotodariŋ bulol, nukele hən gaiug ke, gimakuv dani! Sagebis lan boŋ ideh am!”

²⁶Ale natəmat eis habat, ekuḽ hən natətai hum nahumatmat tobari, ale imakuv dani. Natətai ehum nabirimat gol nəvanuan isoḅur ei luke, “Gai imat!” ²⁷Be aYesu etəgau navəlan natətai, elivi vi məhat, ale natətai eil səḅon.

²⁸Nəboŋ aYesu tononj ei, evi lohoim ale ahai susur san gail səḅolito logəm həni. Lousi ke, “Imabe namtsaləboi namtḅehut natəmat enan?” ²⁹AYesu isor var galit ke, “Natəmat tomaienen, səkad natideh toləboi ḅehuti, be na-sor-tuṽ-an ŋai.”^r

AYesu isor husur nəmatan san tətəs

(Mat 17.22-23; Luk 9.43b-45)

³⁰Beti loriŋ naut enan, luyar tur len naut a Kalili. AYesu emətahun avan ideh ḅələboi naut lototoh lan, ³¹husur eṽusan ahai susur san gail. Ikel mai galit ke, “Avan sua dereh teriŋ aNatun Nəvanuan len navəlan nəvanuan gail.^s Ale dereh ligol timat. Nəboŋ bimət, dereh tile məhat len nəmariboŋ bitor husur nəmatan san.” ³²Be galit ləsaləboi səhot namilen nəsa tokele, ale lomətahw, lomətahun ləḅeusi həni.

Ase iyalyal səhor galit am?

(Mat 18.1-5; Luk 9.46-48)

³³Nəboŋ aYesu mai ahai susur san gail lotobar naut a Kapernaum, lobis lohoim sua. Ale aYesu eus galit ke, “Mətoṽitṽituh husur nəsa len nəyaran metṽisal?” ³⁴Be naut eḅut, bathut metṽisal loṽitṽituh gabag len galit ke ase len galito iyalyal səhor galit pisi. ³⁵Ale aYesu ebətah, ekis ahai susur lotovi 12 gəm həni ale ikel mai galit ke, “Avan ideh bike ḅeil a mō len nabunusian siGot, temədau, timassuḡan naslev, teum salit pisi.” ³⁶Beti esəhar natuhtətai, igol eil rivuh len galito. Ale eluguḡ gati, ikel mai galit ke, ³⁷“Avan ideh tohəhaṽur hən natuhtətai suḡan egai bitah maii len nahəsagw, gai ehəhaṽur hən ginau nəbitah maii. Ale avan ideh tohəhaṽur

^r 9.29 Natosian galevis ta sutuai luke *na-sor-tuṽ-an mai nəhanan eḅuer ŋai*. ^s 9.31 Len nasoruan ta Kris naut egai namilen hum ma tovi: *Dereh aGot teriŋ aNatun Nəvanuan len navəlan nəvanuan gail*.

hən ginau nəbitah maii, be savi ginau ŋai, ehəhaʋur hən atenan tosevat ginau.”

Avan ideh samətahun gidato evi tarhət sidato
(Luk 9.49-50)

³⁸Ale aJon ikel mai aYesu ke, “Hai ʋusan, namtoris avan sua tohut natəmat gail len nahəsəʃm, ale namtukai tasi husur savi ginamit ideh.”
³⁹Ris aYesu toke, “Samtikai tasi! Səkad avan ideh tomadhagol namerikel toləboi ʃikel natideh tosa husur ginau. ⁴⁰Avan ideh samətahun gidato evi tarhət sidato. ⁴¹Nukel nakitinan mai gamit ke, avan ideh ʃilav nəʃiliwai hən nəwai mai gamit len nahəsagw husur mətovi seKristo, nokitin, aGot dereh tilav nakonʋurʋuran mai avan enan.

Nasəharian hən nəvanuan van hən nəsaan
(Mat 18.6-9; Luk 17.1-2)

⁴²“Ale atuhtətai tokad nadəlomian len ginau suʃman egai, avan ideh ʃigol ʃiteh len nəsaan, aGot dereh tipansem avan enan səhor ləʃitahətah hən nəʃiltivat len naholoan, ale ləʃibar həni len tas.^t ⁴³⁻⁴⁴Ale navələʃm ʃigol gəʃiteh len nəsaan, gita kotovi. Ivoi am hən gəʃevi velʃmetw ale ʃis len nəmauran vi sutuai, səhor gəʃikad navələʃm ʃeru ale vi lan nəhab nəmatan, nəhab topaŋ vi sutuai. ⁴⁵⁻⁴⁶Ale narieʃm ʃigol gəʃipes haʃetw, teh len nəsaan, gita kotovi. Ivoi am hən gəʃevi riʃmetw ale ʃis len nəmauran vi sutuai, səhor gəʃikad narieʃm ʃeru ale vi lan nəhab nəmatan. ⁴⁷Ale namətaʃm ʃigol gəʃiteh len nəsaan, gekis kuvi. Ivoi am hən namətaʃm ʃesua ʃiʃesw ale gəʃeʃis len nəmauran vi sutuai, səhor gəʃikad namətaʃm ʃeru ale aGot ʃibar hən gaiug len nəhab nəmatan. ⁴⁸Len naut enan naul lotoʃis nəvanuan, ləsəmat boŋ ideh, ale nəhab tohan nəvanuan səmat boŋ ideh.”

⁴⁹“Husur aGot dereh tiʋaditdit nəhab len nəvanuan ʃisi hum datʃidardar hən nətas len nəhanian.”

⁵⁰“Nətas ivoi, be nabus han ʃimasig, ʃeduʃe, gigol nabus han tevi tas tətəs mabe?” Len gamit mitimashum nətas, hən nabus hamit ʃivoi, hən mətʃikad natəmat mai gamit gabag.”^x

^t **9.42** Nəʃiltivat enan eməlas habat, natoŋki esulsul həni hən ʃeʃul dasdas nawit hən ʃegəm vi flaua. ^u **9.48** Isa 66.24 ^v **9.49** Len naut egai namilen hum ma tomaiegai: aGot igol nəvanuan ʃisi lukad nəboŋ galevis lotodaŋ len nəmauran salito, nəboŋ gail lotogol nəvanuan gail loʋəŋas hum nəhab togole. Nəboŋ aGot togol tomaianan, isəʃ alat lotovi esan kitin, ale nəboŋ galen lotodaŋ lugol nəvanuan san gail ludaŋ am lan. Be isəʃi am alat ləsəvi esan. ^w **9.50** Len naut a Israel, lutoh a tut dan nabitas gol nətas salit savi wai, evi vat. Lotuh dədasi hən ʃəkəkereh ale bar həni len nəhanian hən ʃigol nabus han ʃivoi. Nəboŋ nəhanian ʃimanuŋ, luhan, be nəvat a pan savi tas am ale lubar həni len nəʃisal.
^x **9.50** Mat 5.13; Luk 14.34-35

Natiṽosan*(Mat 19.1-12; Luk 16.18)*

10 ¹Beti aYesu eriṅ naut enan, evi lan naut a Jutea, iyar lan tarhə-wisel Jortan. Naluṽoh gail logəm həni, ale husur naṽide san akis, eṽusan galito.

²NaFarisi galevis logəm həni, luke ligol tisab len nasoruan san ɣa lousi ke, “Len nalo, inor hən nauluṽan βetiṽos hən asoan a?” ³AYesu eus galit ke, “Len nalo, aMoses ekəmabe mai gamito?” ⁴Lusor vari ke, “AMoses idaṽ hən nauluṽan βitos gat naloḃulat hən natiṽosan ale səvat nəba-reab san vi tut dani.”^γ ⁵Ris aYesu tokel mai galit ke, “AMoses itos nalo enan ṁos gamito bathut nəkadumit ihaihai. ⁶Be len natuḃatan, nəboṅ aGot togol natit pisi, ‘igol nəvanuan, nauluṽan mai napəhaṽut.’^z ⁷‘Husur natenan, nauluṽan dereh teriṅ atəman mai anan hən βeudud mai asoan, ⁸ale aresua suṽan artovi niben nəvanuan tosua ɣai.’^a Husur arsarū am, arosua ɣai. ⁹Imagenan, naududan aGot togole, nəvanuan satepəpəhuni.”

¹⁰Nəboṅ lototəlmam vi lohoim, ahai susur gail lous aYesu husur natiṽosan. ¹¹Ale ikel mai galit ke, “Avan ideh totiṽos hən abareab san ale tolah mai napəhaṽut ideh am, atenan igol naitian toḃur kotov nəlahan. ¹²Ale napəhaṽut βetiṽos hən nəhaṽut san ale βilah mai nauluṽan ideh am, alitenan igol naitian toḃur kotov nəlahan.”

AYesu mai atuhlahutai*(Mat 19.13-15; Luk 18.15-17)*

¹³Boṅ tile am nəvanuan gail losəhar atuhlahutai van hən aYesu hən βeriṅ navəlan len galito. Be ahai susur gail losivoh len atəmalit mai analit gail. ¹⁴AYesu toris natenan, nəlon ipaṅpaṅ. Ikel mai ahai susur gail ke, “Mitidaṽ hən alahutai legəm hən ginau, samtikai tas galito, husur natohan pipihabəlan aGot evi silat lotosuṽan alategai. ¹⁵Nukel nakitinan mai gamit ke, avan ideh asike βəhəhaṽur hən natohan pipihabəlan aGot suṽan natuhtətai, imabe? Asike ikade boṅ ideh!”

¹⁶Ale len na-ləmas-buni-an san eriṅ navəlan gəlaru dar vis alahutai. Eriṅ navəlan gəlar len galito, beti eus aGot hən βivoi hən galito.

Nauluṽan topul hən natite*(Mat 19.16-30; Luk 18.18-30)*

¹⁷Nəboṅ aYesu toriṅ naut enan, ivan. Len nəyaran san husur naḃisal, avan sua igam gəm həni, etəṅedur bathurien. Eus aYesu ke, “Hai pusan gotovoi, nigol nəsa hən nəβikad nəmauran vi sutuai?” ¹⁸AYesu eusi ke, “Imabe gotokis ginau ke notovoi? Avan ideh savoi, be aGot səḃon ɣai.

^γ 10.4 Deu 24.1-4 ^z 10.6 Gen 1.27, 5.2 ^a 10.8 Gen 2.24

¹⁹Gaiug goləboi nakelean gail lotodaŋ lotoke, ‘Sagigol avan ideh timat,^b sagigol naitian tobur kotov nəlahan, sagevənah, sagelibonŋ len nakotan, sagegəras avan ideh hən gəbikad natideh esan, geputsan atəmaŋ mai anaŋ len nənauan saŋ.’^c ²⁰Ale ikel mai aYesu ke, “Hai pusan, nugol natgalen pisi tia, tubat len nəbonŋ notovi natətai.” ²¹AYesu ekəta bunusi, eləmas buni. Ale ikel maii ke, “Gupar tetesua sal. Gia pūr hən natit pisi gotokade. Viol hən nəvat han mai naməsal gail hən gəbikad nakonviolan aGot totəgau gati mōs gaiug len nəmav. Beti gegəm husur ginau.”

²²Nəbonŋ atenan tosəsəlonŋ hən nasoruan enan, nəhon eməraŋraŋ. Eləŋon isa, ivan husur topul hən natit tosəbur.

²³Beti aYesu ekəta garu, ikel mai ahai susur san gail ke, “Idaŋ habat hən avan topul hən natite bēbis len natohan pipihabəlan aGot!” ²⁴Lupaŋ habat len nasoruan san. Be aYesu ikel tasi am mai galito. Ike, “Anatugw notoləmas bun gamito, idaŋ habat hən avan ideh bēbis len natohan pipihabəlan aGot.” ²⁵Idaŋ habat hən nəkamel bēbis tur len nəburhunil səsod. Idaŋ səhori am hən nəvanuan tokad natite bēbis len natohan pipihabəlan aGot.”

²⁶Nəbonŋ tokəmaienan, lupaŋ habat am. Lusorsor mai galit gabag ke, “Bimaianan, as tēbis lan? Səkad avan ideh bīkad nəmauran vi sutuai!” ²⁷AYesu ekəta bonus galito, ike, “Len nəvanuan gail, galit lodədas ləbīgol natenan, avil aGot eləboi bīgol natit pisi.” ²⁸Beti aPita isor vari ke, “Geris, ginamit namtorinŋ natit pisi hən namttohusur gaiug.” ²⁹AYesu ike, “Nukel nakitinan mai gamit ke, avan ideh torinŋ naim o aŋan gail o aŋavinen gail o atata o anana o anatun gail o nətan mōs ginau mai nakel-uri-an tovoi, ³⁰dereh aGot teviol hən natgalenan vəha 100 maii len nəbonŋ eg ta daməŋai. Dereh tikad naim gail, aŋan gail, aŋavinen gail, anan gail, anatun gail, nətan isobur mai alat ləbēmədas buni. Ale len nəbonŋ bəgəmai len nəmav, dereh tikad nəmauran vi sutuai. ³¹Be nəvanuan isobur lototibau gagai, lotoil a mō, dereh asike lovi natideh, levi ut kəmas; ale isobur ləsavi natideh gagai, lotovi ut kəmas, dereh letibau, leil a mō.”

AYesu epəhav utaut hən nəmatan san tətəs
(*Mat 20.17-19; Luk 18.31-34*)

³²Len nəyaran salit len nəpīsal vi Jerusalem, aYesu inad il a mō. Ale ahai susur gail lupaŋ lan, ale alat lotohusuri lomətahw. Ale aYesu esəhar ahai susur lotovi 12 vi tarhəte. Etubat kel mai galit hən natit gail ləbēvisi həni asike idareh. ³³Ike, “Mətesəsəlonŋ! Datevi məhat vi Jerusalem. Len naut enan avan sua dereh terinŋ aNatun Nəvanuan len navəlan abiltihai

^b **10.19** Nəbonŋ toke *Sagigol avan ideh timat* namilen ke sagigol avan ideh timat sil nəlol paŋpaŋ saŋ o nələŋonion saŋ ŋai. ^c **10.19** Exo 20.12-16; Deu 5.16-20

tutumav mai ahai pusan gail hən nalo. Ale len nakotan salito dereh lisab səhoti ke tipanis, timat. Ale dereh leriŋi len navəlan alat ləsavu Ju. ³⁴Dereh lisor vilesi, leʋulaii, lebilas habat həni ale ligol timat. Len nəma-riboŋ bitor husur nəmatan san, dereh tile məhat.”

Nausian siJemes mai aJon

(Mat 20.20-28)

³⁵Beti aJemes mai aJon, anatun aSepeti gəlaru, arogəm hən aYesu. Aruke, “Hai pusan, natideh namrbeusi hən gaiug, namruke gigole mōs ginaməru.” ³⁶Eus gəlaru ke, “Məruke nigol nəsa mōs gaməru?” ³⁷Arusor vari ke, “Gidaŋ hən ginamər tesua tebətah len nəmatu saŋ mai togon tebətah len nəmair saŋ nəboŋ gəbgegəm vi kiŋ.” ³⁸Ale aYesu ikel mai gəlaru ke, “Gaməru mərsaləboi nəsa mərtousi. Məroləboi mərbemun len nabiliwai hən na-ləŋon-isa-vəsa-an nəbemun lan a? Məroləboi mərbibap-tais len nəbaptaisan nəbibaptais lan a?”^d ³⁹Arusor vari ke, “Namroləboi namrbigole.” Beti aYesu ikel mai gəlaru ke, “Nabiliwai nəbemun lan, dereh məremun lan. Nəbaptaisan nəbibaptais lan, dereh miribaptais lan. ⁴⁰Be nabətahan len nəmatu sagw o len nəmair sagw, savi len ginau hən nəbikele. Ipat len aGot hən bilav naut eruenan mai galit gai toutaut hən naut eruenan mōs galito.”

⁴¹Nəboŋ ahai susur lotosəŋavur lotosəsəloŋ hən natenan, nəlolit epəŋas aJemes mai aJon. ⁴²Ŋa aYesu ekis galit gəm həni, ikel mai galit ke, “Mətoləboi ke alat lotoʋat nəhes hən ləbeil a mō hən nametbōs gail, lupatpat galit məhat len nədaŋan lotokade təban nəvanuan salit gail. Ale len nədaŋan hən na-il-a-mō-an, nəvanuan totibau salito, loil a mō hən nəvanuan salit gail. ⁴³Be səmaienan len gamito. Gamit ideh toke tevi vanuan totibau, gai timasgəm vi vanuan na-vi-tarhəte-an samito, nəlon tomədau hum tovi ut kəmas ŋai. ⁴⁴Ale gamit ideh toke teil a mō hən gamito, gai tegəm vi slev samit piŋi. ⁴⁵Tesuŋan ŋai aNatun Nəvanuan. Gai sagəm hən nəvanuan gail hən ləbevi tarhət san hum galit lotovi ut kəmas. Ao, egəm hən bevi tarhət salito hum gai tovi ut kəmas; egəm hən beviol hən nəmauran san, egəm hən bimət mōs nəmakuvan hən nəvanuan tosobur dan nəpanismen sil nəsaan salito.”

APartimeus tovi metbesw ekəta

(Mat 20.29-34; Luk 18.35-43)

⁴⁶Beti aYesu mai ahai susur san gail lubar naut a Jeriko. Ale nəboŋ lotoriŋ nabiltivile enan, nabiltiluʋoh lohusur galito. Ametbesw, ebətah len nəgarhəpiŋsal. (Nəhasan aPartimeus, namilen ke anatun aTimeus. Atenan enjir nəvanuan gail akis hən nəvat.) ⁴⁷Nəboŋ tosasəloŋ həni ke aYesu ta Nasaret togəmai, etubət kai

^d 10.38 Len naut egai aYesu inau nəmatan san, be gəlar arsaləboi.

ke, “Yesu, anatum siTevit, nəloŋ titanjis ginau!” ⁴⁸Nəvanuan isoḃur losivoh lan hən ḃeməḃau. Be ikai habat am ke, “Anatum siTevit, nəloŋ titanjis ginau!”

⁴⁹Nəboŋ aYesu tosəsəloŋ həni, eil. Ike, “Kisi gəmai!” Ale lokis ametḃesw ke, “Gehəhaṽur! Gele məhat! Ekis gaiug, gia van həni!” ⁵⁰Ametḃesw eḃil kuv nahurabat naut susus san, ile məhat tutut, ivan hən aYesu. ⁵¹AYesu eusi ke, “Goləŋon nəsa hən nəḃigole ṁos gaiug?” Ametḃesw isor vari ke, “Hai ṽusan, nuke nekəta!” ⁵²Ale aYesu ikel maii ke, “Givan! Nadəlomian saṁ igol gumaur.” Vəha-sua ŋai ekəta, ale ehur aYesu husur nəḃisal.

AYesu eḃis len naut a Jerusalem

(Mat 21.1-11; Luk 19.28-40; Jon 12.12-19)

11 ¹Nəboŋ aYesu mai ahai susur san gail lotogəm pəpadaŋ hən naut a Jerusalem, pəpadaŋ hən navile Petfas, mai a Petani, lubar Nəṽehuh Oliv. Ale aYesu esəvat ahai susur san eru van. ²Ikel mai gəlar ke, “Mərevi lan navile ea. Nəboŋ mərəḃibari, vəha-sua ŋai dereh mərəkəta ris natuhtonki uluṁan totahətah ei, avan ideh səsah lan sal. Sah ruḃati ale səhari gəmai. ³Avan ideh ḃeus gaməru ke, ‘Mirimab hən natenan?’ Kel maii ke, ‘Nasuḃ eusi gag ŋai be asike idareh tesəvat təlmam həni.’”

⁴Ale gəlaru aruvan. Arusaḃ natuhtonki toil metḃisal totahətah len nabopita naim sua, ale arusah ruḃati. ⁵Nəboŋ artosah ruḃati, nəvanuan galevis lotoil ei luke, “Natuhtonki enan, mərəsah ruḃati hən nəsa?” ⁶Beti arusor var galit hum aYesu tokel mai gəlaru, ale ludaṁ hən arḃesəhari van. ⁷Arosəhar natuhtonki van hən aYesu, aroḃir hən nahurabat salito len nəmadun ale aYesu ebətah səṽaṽuti. ⁸Ale nəvanuan isoḃur luṽolsan nahurabat salit gail husur nəḃisal, nəvanuan tile gail ludas pashəhai lotobaŋ lute marireu, lutaii, loriŋ gail husur nəḃisal. ⁹Alat lotoyar a ṁno hən aYesu mai alat lotoyar a tahw lukai habat ke, “Hosanna!

AGot ivoi hən atenan togəm
len nahəsən Nasuḃ!^e

¹⁰ AGot tivoi hən natohan togəmai,
natohan pipihəbəlan atəmadat aTevit.

Hosanna! Sal suh aGot len nəmav a məhat buni!”

¹¹Beti aYesu eḃis len naut a Jerusalem, ale evi lan naim siGot. Ekəta garu len natit ṽisi, be husur namityal igam gole tia, eriŋ naut enan, esəhar ahai susur lotovi 12 vi Petani.

AYesu esivoh len nəhai nafik

(Mat 21.18-19)

¹²Pelan han, dudulan, nəboŋ lotoriŋ naut a Petani, aYesu imalkəkət. ¹³A tut sal eris nəhai nafik sua tokəsən buni. Ale aYesu ivan hən ḃisaḃ nəṽite

^e 11.9 Psa 118.25-26

lan. Be nəboŋ tobar nəhai enan, səsaḇ natideh lan, be naluhai ŋai, husur savi nəboŋ hən naḽit nafik sal. ¹⁴Beti aYesu ikel mai nəhai enan ke, “Avan ideh satihan naḽit gaiug boŋ ideh am!” Ale ahai susur gail losəsəloŋ həni.

AYesu ivahvahir naut siGot

(*Mat 21.12-13; Luk 19.45-48; Jon 2.13-22*)

¹⁵Nəboŋ lotobar naut a Jerusalem, aYesu eḇis len naholəvat todar vis naim siGot. Etuḇat hut alat lotoḗur hən natit gail mai alat lotoḽur natit gail ei. Ikovsan natev gail silat lotogəgel hən nəvat mai nəhai bətbətah silat lotoḗur hən nətav gail lotovi man naməsav.^f ¹⁶Ale aYesu sədaḇ hən avan ideh topat natideh ḇiyar tur len naut siGot. ¹⁷Beti eḗusan. Ikel mai galit ke, “Len natosian siGot ike, ‘Naim sagw dereh lekisi hən naim na-sor-tuḽ-an sinaluḽoh hən nəvanuan naut tiltile gail.’^g Be gamit mətugol evi ‘naut susuah sinəvanuan vənḽənah gail.’”^h

¹⁸Nəboŋ aḇiltihai tutumav gail mai ahai ḗusan gail hən nalo lotosə-səloŋ hən natenan, ludas ḗisal hən ləḇigol aYesu ḇimat. Lomətahw lan husur naluḽoh ḗisi lotoḗaŋ len naḗusanan san.

¹⁹Nəboŋ naut togomgom, aYesu mai ahai susur san gail lovivile dan naḇiltivile.

Nəhai nafik toŋod

(*Mat 21.20-22*)

²⁰Len nadudulan luyar van, ḽot pəpadaŋ len nəhai nafik aYesu tosor lan. Loris ke toŋod vəbar nəharhəte len tan.ⁱ ²¹APita inau təlmam hən nəsa aYesu tokele, ale ike, “Hai ḗusan, geris, nəhai nafik gotosivoh lan iŋod.” ²²ŋa aYesu isor vari, ikel mai galit ke, “Mitikad nadəlomian len aGot. ²³Nukel nakitinan mai gamit ke, avan ideh ḇikel mai naḽehuh egai ke, ‘Gimakuv, bar hən gaiug len tas!’ ale asike ḇikad nə-lon-uri-an, be ḇədəlomi ke nəsa tokele dereh tevisi, ale dereh timaienan ḇos atenan. ²⁴Imaienan, nukel mai gamit ke, natideh məttousi len na-sor-tuḽ-an, dəlomi ke mətukade tia ale dereh timaienan len gamito. ²⁵⁻²⁶Ale nəboŋ məttoil, məttozor tuḽ, natideh avan ideh togol tosa hən gamito, mətəruḇati dani, hən aTəmamito len nəmav ḇəruḇat nəsaan samit am.”^j

Nədaŋan hən na-il-a-ḇo-an siYesu

(*Mat 21.23-27; Luk 20.1-8*)

²⁷Nəboŋ aYesu mai ahai susur gail lotobar naut a Jerusalem tətəs, aYesu iyaryar len naholəvat todar vis naim siGot. Ale aḇiltihai tutumav

^f 11.15 Nətav ehum navimal toḗəhapəhw. ^g 11.17 Isa 56.7 ^h 11.17 Jer 7.11

ⁱ 11.20 Mak 11.12-14 ^j 11.25-26 Natosian galevis ta sutuai losuhud hən naves egai: ²⁶ Be asike mətḇəruḇati dani, aTəmamit len nəmav asike eruḇat nəsaan samito. Mat 6.14-15.

gail, ahai ƿusan gail hən nalo mai alat lotoil a mō hən nəvanuan gail logəm həni. ²⁸Lous taltal həni ke, “Gukad nədaŋan hən na-il-a-mō-an tomabe hən gotogol natgalen ƿisi? Ase ilavi mai gaiug hən gəbigol gail?”

²⁹AYesu isor var galit ke, “Neus natsua bai. Mətbisor vari, dereh nikel mai gamito hən nədaŋan na-il-a-mō-an notokade hən notogol natgale-nan. ³⁰Kel mai ginau, na-il-a-mō-an aJon tokade hən tobaptais, egəm len nəmav o egəm len nəvanuan? Mitikele!”

³¹Lusor kitevi len galit gabag, luke, “Datbike, ‘len nəmav,’ dereh tike, ‘bimaianan, imabe mətsadəlom aJon?’ ³²Be datbike, ‘len nəvanuan,’ nəsa tevisi? Sadatikele.” Lokəmaianan husur lotomətahw len naluʋoh husur len nabunusian sinəvanuan ƿisi, aJon evi ahai kelkel ur kitin.

³³Ŋa lusor var aYesu ke, “Namtsaləboii.” Beti aYesu ikel mai galit ke, “Mətbəkəmaianan, asike nukel mai gamit hən nədaŋan na-il-a-mō-an notokade hən nəbigol natgalenan.”

Nəbōl ƿusan husur alat lotorentem nəhol nakrep

(Mat 21.33-46; Luk 20.9-19)

12 ¹Beti aYesu etuʋat sor mai galito len nəbōl ƿusan. Ikel mai galit ke, “Boŋ sua avan sua imabul nakrep len nəhol. Eum hən nəvōd garu lan. Ehir nəbur hən bəgəm vi naut lotopal dasdas nakrep lan, ale eum hən naut nakətaan təban nakrep a məhat. Beti idaŋ hən nəhol van hən alat lotokətkəta təban nəhol hən ləbirentem, ale eriŋ naut enan itoh len nəyaran sua. ²Nəboŋ nakrep ƿəpadaŋ hən bimen, amahean nəhol esəvat naslev san van hən alat lotorentem nəhol hən ləbepəpəhun nəvit nakrep galevis tovi esan. ³Avil alat lotorentem nəhol lutah gat naslev san, luʋasi ale losəvati van, iyar səsəlav təlmam. ⁴Ale amahean nəhol esəvat naslev tile van hən galito. Be alat lotorentem nəhol luʋasʋas nəkadun, lugol isa habat hən naslev gol nahurun isa lan. ⁵Ale amahean nəhol esəvat naslev tile am van hən galito, be luparu buni. Amahean esəvat isoʋur am, be luʋas galevis mai luparu bun galevis am. ⁶Amahean nəhol səkad naslev ideh am hən bəsəvati, be ikad anatun tosua ŋai toləmas buni. Esəvat məkot həni van hən galito, ike, ‘Dereh leputsan anatugw uluŋan len nənauan salito.’ ⁷Be alat lotorentem nəhol lukel mai galit gabag ke, ‘Atea, dereh tikad nəhol egai nəboŋ amahean nətan bimat. Datia paru buni hən datbikad natit ƿisi bəvi esan nəboŋ atəman bimat.’ ⁸Ŋa lutah gati, luparu buni, ale lubar həni vivile dan nəhol nakrep.”

⁹Ale aYesu ike, “Ale, amahean nəhol nakrep dereh tigol nəsa? Dereh tegəm ʋabun alat lotorentem nəhol, beti tidaŋ hən nəvanuan tile gail lirentem nəhol nakrep. ¹⁰Mətsaʋuruŋ nategai len natosian siGot a? Ike,

“Nəvat nəvanuan na-um-im-an gail lotomətahuni,

^k 12.1 Isa 5.1-2

gai egəm vi vat sua ŋai b̄eləboi b̄igol naim b̄ihav mai b̄inor.

¹¹ Evi Nasuḃ aGot togol natenan

ale nəboŋ dattorisi, datumaŋmaŋ len nəsa togole.’”¹

¹² Beti aḃiltivanuan hən naJu ludas p̄isal hən ləḃitah gat aYesu bathut loləboii ke tokel nəḃol p̄usan enan sil galito. Be lomətahw len naluḃoh ŋa loriŋ aYesu, luvan.

Nausian husur nətaks

(Mat 22.15-22; Luk 20.20-26)

¹³ Beti aḃiltivanuan hən naJu lotodas p̄isal hən ləḃitah gat aYesu, losəvat naFarisi galevis mai galevis len nəpati tovi tarhət siHerot van hən aYesu hən ləḃigol b̄isab len nasoruan san. ¹⁴ Logəm hən aYesu ale lukel maii ke, “Hai p̄usan, namtoləboii ke gotokitin. Nəvanuan ḃetibau o ḃevi naut kəmas savi natideh len gaiug. Goḃusan naḃisal siGot len nakitinan. Gikele, inor māu hən datḃeḃur nətaks van hən aSisa? ¹⁵ Dateḃuri o asike datoḃuri?”

AYesu eləboi səhot nausian gəgəras lotousi həni. Ale ikel mai galit ke, “Imabe mətous kitev ginau hum məḃbigol nəḃisab len nasoruan sagw? Ḃusan ginau hən natenarius tovi nakoin hən nətaks.”

¹⁶ Nəboŋ lotolav nakoin gəmai, eus galit ke, “Nəhon ase gagai? Nahəsən ase ipat lan?” Luke, “ASisa.” ¹⁷ Beti aYesu ikel mai galit ke, “Lav mai aSisa nəsa tovi seSisa ale lav mai aGot nəsa tovi siGot.”

Nəboŋ lotosəsəloŋ həni, luḃaŋ habat len na-sor-vari-an san.

Nələhan mai na-le-məhat-an dan nəmatan

(Mat 22.23-33; Luk 20.27-40)

¹⁸ Beti naSattiusi galevis lotokel ke na-le-məhat-an dan nəmatan toḃuer, logəm hən aYesu.^m Lousi ke, ¹⁹ “Hai p̄usan, aMoses itos gat nategai m̄os gidato ke, auluḃan ḃimat, ale asoan ḃitoh anatun ḃeḃuer, aḃan matmat tilah mai nəbatunau enan hən ḃipas anatun aḃan tomat.” ²⁰ Ale ikad alatmiḃan lotoməlevru. Ahai a m̄o ilah be imat, anatun eḃuer. ²¹ Aḃan tohusuri ilah mai nəbatunau ale gai am imat, anatun eḃuer. Aḃalar tohusur gəlaru am imaienan. ²² Alatmiḃan p̄isi lulah mai napəhaḃut enan be ləsəkad anatulit ideh. Naməkot alitenan tu imat. ²³ Ale len nəboŋ hən na-le-məhat-an dan nəmatan, alitenan dereh tevi asoan ase? Husur galit lotoməlevru p̄isi lulah maii.”^o

²⁴ AYesu isor var galit ke, “Mətusab husur mətsaləboi natosian siGot, mai mətsaləboi nədaŋan san. ²⁵ Husur nəboŋ alat lotomat ləḃile məhat,

¹ 12.11 Psa 118.22-23 ^m 12.18 Uman 23.8 ⁿ 12.19 Deu 25.5-6 ^o 12.23 Natosian galevis ta situai luke, *Ale, nəboŋ ləḃile məhat len nəboŋ hən na-le-məhat-an dan nəmatan, alitenan dereh tevi asoan ase?*

asike lulah, avan ideh asike idam̃ hən ləbīlah. Be dereh lesuṃan aṇel gail len nāmav. ²⁶Be mitinau alat lotomat nəboŋ ləbīle məhat. Mətsaṽurūŋ natosian len nalobulat siMoses tohusur nəhai topaŋ a? aGot isor mai a Moses, ike, ‘Gagai ginau novi aGot siApraham, aGot seIsak, aGot siJakop.’^p ²⁷Gai savi aGot silat lotomat, be silat lotomaur. Gamit mətusab habat!”

Nakelean todaŋ tosehor gail pisi

(Mat 22.34-40; Luk 10.25-28)

²⁸Ahai pusan sua hən nalo toseṣəloŋ hən na-sor-bālbāl-an enan egəm hən aYesu. Eləboi səhoti ke na-sor-vari-an siYesu ivoi ŋa eusi ke, “Len nakelean todaŋ gail aGot tokel mai gidato, ta be esəhor gail pisi?” ²⁹AYesu isor vari ke, “Nakelean egai esəhor gail pisi: ‘Israel mətesəṣəloŋ! Nasuḃ aGot sidato, Nasuḃ esua səbon. ³⁰Geləmas bun Nasuḃ aGot sam̃ len nəloṃ kavkav, nanunuṃ kavkav, nənauan sam̃ kavkav mai nədaŋan sam̃ kavkav; len gaiug kavkav.’^q ³¹Nakelean sual am ehusuri toke, ‘Geləmas bun nəvanuan totoh pəpadaŋ hən gaiug hum gotoləmas bun gaiug gabag.’ Səkad nakelean ideh todaŋ səhor eru enan.”^r ³²Ahai pusan enan hən nalo ike, “Gai bolai Hai pusan! Gokitin nəboŋ gotoke aGot tosua səbon ale səkad ideh am be gai səbon ŋai.”^s ³³Datimasləmas buni len nəlodat kavkav, naləboian sidat kavkav mai nədaŋan sidat kavkav; len gidat kavkav. Ale datimasləmas bun nəvanuan totoh pəpadaŋ hən gidato hum datto-ləmas bun gidat gabag. Ivoi hən datbigol natgalenan səhor naviolan ideh datbetutumav həni mai natit pisi am datbeviol həni mai aGot.”^t ³⁴Nəboŋ aYesu toseṣəloŋ hən na-ləboi-səhoti-an len na-sor-vari-an site-nan, ikel maii ke, “Gaiug gəsatoh a tut dan natohan pipihəbələn aGot.” Ale len nəboŋ enan van, səkad avan ideh tokad na-il-ḃuri-an hən ḃeus nausian ideh həni am.

Naṽusanan husur aKристо

(Mat 22.41-46; Luk 20.41-44)

³⁵Nəboŋ aYesu toṽusan len naholəvat todar vis naim siGot, eus galit ei ke, “Imabe ahai pusan gail hən nalo luke aKристо, aGot totabtabuh lan, esua len nəpasusan siTevit, anatun siTevit? ³⁶Husur len aNunun aGot, aTevit ike,

“ ‘Nasuḃ aGot ikel mai aMasta sagw ke,
 “Gebətah təban ginau, len navəlagw nəmatu
 vir nəberij aenemi sam̃ gail pipit nariem̃ gəlaru

^p 12.26 Exo 3.1–6. Len naut egai aYesu ikel mai galit ke, aApraham, aIsak mai aJakop lumaur mai aGot, ləṣəmat. ^q 12.30 Deu 6.4-5 ^r 12.31 Lev 19.18 ^s 12.32 Deu 4.35; 6.4; Isa 45.6 ^t 12.33 Deu 6.5; Lev 19.18; Hos 6.6

hən ləbēvi ut kəmas.”^u

³⁷A^Tevit māu ekisi hən ‘aMasta.’ Imaienan, imabe evi anatun siTevit?”
Nābīltiuvoh lohəhəvur hən lotosəsəlon hən aYesu tokəmaienan.

Nalələgauan husur ahai pusan gail hən nalo
(Mat 23.1-36; Luk 20.45-47)

³⁸Ale len naṣusanan siYesu ike, “Mətelələgau. Ahai pusan gail hən nalo salemədas gamito. Loləmas ləbesun nahurabat tobəlav. Loləmas nəvanuan ləbīke, ‘Ivoi’ mai galito len naut nəmaket. ³⁹Loləmas ləbēbətah len nəhai bətbətah tovoi ṇai len naim nābonḃonan. Ale loləmas ləbēbətah rivuh len nəhanan gail. ⁴⁰Lulav kuv pīs naim mai nasugsugur sibatunau pəhəvut gail, be len nagəgərasan salito len nəhon nəvanuan gail, lusor tuṽ ebəbəlav. Alatenan dereh lipanis səhor alat ləsəmaienan.”

Naviolan sibatunau
(Luk 21.1-4)

⁴¹Nəboṇ aYesu tokəmaienan tonon, ebətah pəpadaṇ hən nabokis topat ei, nəvanuan gail lotobubulah vat lan len naim siGot. Ekəta bunus nəvanuan gail nəboṇ lotobubulah vat salito len nabokis enan. Nəvanuan isoḃur lotopul hən nəvat lobulan isoḃur lan. ⁴²Be nəbatunau naməsal sua egəm riṇ natuhkoin eru artovi kopa. ⁴³Beti aYesu ekis ahai susur san gail gəm həni. Ike, “Nukel nakitinan mai gamit ke, nəbatunau naməsal enan, nabulahan san esəhor galit pīs am lotobubulah vi lan nabokis enan. ⁴⁴Husur galit loviol kinit nəvat dan tosoḃur lotopul həni. Be alitenan, naut kəmas tovi məsal, eviol hən natit pīs san hən bimaaur lan.”

AYesu epəhav utaut
(Mat 24.1-14; Luk 21.5-19)

13 ¹Nəboṇ aYesu toriṇ naholəvat toḃar vis naim siGot, ahai susur sua san ikel maii ke, “Geris! Hai pusan geris nābīltivat galegai! Geris nābīltiim gail!” ²AYesu ikel maii ke, “Ivoi. Goris nābīltiim galegai, be dereh gail pīs limasirsir, asike ikad nəvat ideh bəpələh len nəvat ideh am.”

³Ale aYesu evi lan Nəvəhuh Oliv, ebətah, ekəta tukot van hən naim siGot. APita, aJemes, aJon, aAdru logəm sor səbolit maii. ⁴Lousi ke, “Gikel mai ginamito. Natgalen gotokele, levisi ṇais? Dereh tikad nəsa bəvūsani ke natgalen pīs pəpadaṇ lisarpoh?”

⁵AYesu isor var galito. Ike, “Mətelələgau hən gamito. Avan ideh sategəras gamito. ⁶Nəvanuan tisoḃur dereh legəm len nahəsagw, like, ‘Ginau bogai, aKristo.’ Ale dereh legəras nəvanuan tisoḃur am. ⁷Be mətbesəsəlon

^u 12.36 Psa 110.1

hən nəḅalan mai na-kel-uri-an hən nəḅalan gail, sa-nəlomit tetuhatuh. Natgalenan limasvisi, be nəḅoŋ naməkot sagəm sal. ⁸Naluṽoh hən nəvanuan naut sua dereh ligol naḅiltiḅalan mai naluṽoh hən nəvanuan naut tile, ale nəvanuan sekiŋ gail dereh liḅal mai nəvanuan sekiŋ tile gail. Dereh tikad naḅiltidu gail husur naut gail. Ale dereh nəhanian teḅuer len naut gail. Natgalenan lohūm natuḅatan hən napəŋasan hən nəpasusan.

⁹“Be mətələləgau hən gamito. Dereh likot hən gamito len nəkaunsel gail. Ale len naim naḅonḅonan dereh leḅilas habat hən gamito. Ale dereh mətēil len nəhon nəgavna mai nakiŋ gail mōs gināu hən mətḅikel kot gināu len nəholito. ¹⁰A tahw hən nəḅoŋ naməkot, nəvanuan sagw gail dereh limaskel ur na-kel-uri-an tovoi mai naluṽoh hən nəvanuan naut tiltile pisi. ¹¹Nəḅoŋ ləḅitah gat gamito, kot hən gamito, samtinau masuṽ hən nəsa mətḅikele. Len namityal enan mitikel nəsa aGot ḅikel mai gamit ŋai. Husur savi gamit mətḅisor be aNunun aGot dereh tisor. ¹²Nəvanuan dereh teriŋ aṽan len navəlan alat lotoil a mō hən ḅimat, atata dereh timagen hən anatun hən ḅimat, ale alahutai dereh lile məhat, pair dan analito mai atəmalito hən nakotan ḅeriŋ alatmisoan gail ləḅimat. ¹³Nəvanuan pisi dereh lemətahun bun gamito bathut nahəsagw mətṭokade. Avil avan ideh ḅidaŋ len gināu, ḅikad nə-daŋ-ḅuri-an van vəbar nagilen, dereh aGot tilav kuvi hən ḅikad nəmauran vi sutuai.

Natit tomədas naut tolo
(*Mat 24.15-28; Luk 21.20-24*)

¹⁴“Nəḅoŋ mətḅeris natit aGot tomətahun buni, natit tosa masuṽ tomədas bun natit isoḅur, nəḅoŋ mətḅeris toil len naut sanor hən toil lan, (gaiug gotoṽuruŋ nategai geṽuruŋ ləḅoi), beti alat len naut a Jutea, ligam tutut vi lan naṽehuh gail.” ¹⁵Nəvanuan ḅiŋavŋav məhat len navurun naim, timasgam tutut dan naim san, satevi pan hən ḅēḅis lohoim hən ḅilav kuv natideh. ¹⁶Ale nəvanuan ḅitoh marireu, satetəlmam vahim hən ḅilav nahurabat ideh. ¹⁷Len nəḅoŋ enan nəmauran dereh tidaŋ vəsa habat hən apəhaṽut ideh totian o tovəhasus. ¹⁸Be mitisor tuṽ ke natgalenan salevisi len nahəḅati naut susus. ¹⁹Husur len nəḅoŋ natgalen ləḅevisi, na-ləŋon-isa-vəsa-an maienan savisi len natuḅatan hən natit pisi aGot togole nəḅoŋ toum hən navile a pan van vəbar nəḅoŋ ta daməŋai, ale asike evisi tətəs am ḅoŋ ideh.” ²⁰Asike aGot tagol na-ləŋon-isa-vəsa-an taṽidol len nəḅoŋ galenan, nəvanuan pisi lətəmat. Avil aGot dereh tigol na-ləŋon-isa-vəsa-an sinəvanuan pisi teṽidol mōs alat, gai tolekis hən galito, lotovi esan. ²¹Beti avan ideh ḅikel mai gamit ke, ‘Məteris, aKristo bogai!’ o ‘Gai saga!’ samtedəloṽmi. ²²Husur akristo gəgəras gail mai ahai kelkel ur gəgəras gail dereh levisi. Dereh ligol namerikel gail nəvanuan

^ν 13.14 Dan 9.27; 11.31; 12.11 ^ω 13.19 Dan 12.1

gail ləbīpaŋ habat lan. Lətaləboi lətagəras nəvanuan gail aGot tolekis hən galito, dereh lətagole len namerikel galenan. ²³Be gamit, mətələləgau! Nukel natit pisi mai gamit tia a tahw hən ləbevisi.”

Nagəman siNatun Nəvanuan
(*Mat 24.29-31; Luk 21.25-28*)

²⁴AYesu isor am, ike, “Be nəboŋ na-ləŋon-isa-vəsa-an hən nəboŋ gale-nan binoŋ, ‘dereh namityal timotmot, mai nahəbati asike emial; ²⁵dereh naŋeso gail lerus vi pan dan nəmav mai natit gail lotokad nədaŋan len nəmav dereh lekurkur habat.’^x ²⁶Beti dereh mäteris nagəman siNatun Nəvanuan len nəmavukasw len nəbiltidaŋan mai nəyalyalan.^y ²⁷Dereh tesəvat aŋel san gail vi lan naut pisi len navile a pan kavkav hən ləbitariv bōnbōn hən alat aGot tolekis hən galito hən lotovi esan.^z

Nasoruan kəta husur nəhai nafik
(*Mat 24.32-35; Luk 21.29-33*)

²⁸“Ivoi hən mətələboi səhot natsua nəhai nafik beṽusani: Nəboŋ nəpashət nafik səmmas am be todumoh, mətələboii ke nahəbati naut pudpud egəm pəpadaŋ. ²⁹Imagenan, nəboŋ mətəberis nəsarpoan hən natgalen pisi notosor husuri, dereh mətələboii ke, natəlmaman siNatun Nəvanuan satogəmai, ehum gai toil bopita tia. ³⁰Nukel nakitinan mai gamito, naur egai asike lumat vəbar natgalen pisi ləbisarpoh. ³¹Nəmav mai navile a pan dereh arimasig, be nasoruan sagw gail asike lumasig boŋ ideh.

Nəmariboŋ mai namityal, avan ideh saləboii
(*Mat 24.36-44*)

³²“Nəmariboŋ enan o namityal enan, avan ideh saləboii. Aŋel gail len nəmav mai aNatun aGot, galit ləsaləboii, avil aGot aTata, gai səbōn ŋai eləboii. ³³Mətələləgau! Mətehulahul! Husur mətəsaləboi namityal enan ke ŋais. ³⁴Nagəman siNatun Nəvanuan imaiegai ke: Ikad avan sua toyar len nəyaran sua. Nəboŋ toriŋ naim san, eriŋ natit pisi mai naut san len nəvəlan naslev san gail. Ikel mai galit viisusua nauman salit səbōlito, ale ikel buni mai naslev tokətkəta kəkōl hən nabopita ke timashulahul. ³⁵Imagenan, mətehulahul! Husur mətəsaləboi namityal amahean naim bətəlmam, len naut mədau, len natubloh len mariug, namityal natouluman bekəkəraiko o len nadudulan soŋilan. ³⁶Amahean naim bevisi vəha-sua ŋai, satisaḇ gotopatmari. ³⁷Nəsa notokel mai nəvanuan pisi, nukel mai gamit am ke, mətehulahul!”

^x 13.25 Hən naves 24-25, ris Isa 13.10, 34.4; Eze 32.7; Jol 2.10 ^y 13.26 Dan 7.13

^z 13.27 Deu 30.4; Neh 1.9

Luke litah gat aYesu*(Mat 26.1-5; Luk 22.1-2; Jon 11.45-53)*

14 ¹Ale nāPasova mai Nəhanan hən nabəta səkad nayis lan aripat hois. Abiltihai tutumav mai ahai pusan gail hən nalo, ludas pīsal hən nagəgərasan, hən ləbītah gat aYesu hən ləbīgol bīmat. ²Be luke, “Sadatigole len nəhanan hən nāPasova hən asike nəvanuan gail ləbeluʋoh beti bāl taʋtaʋor mēdas natit gail.”

Napəhaʋut evəhas aYesu a Petani*(Mat 26.6-13; Jon 12.1-8)*

³Len nəboŋ enan, aYesu itoh len naut a Petani len naim seSimon tokad naleprosi a mō. AYesu ipat hən nəgarin tarhətev. Ale napəhaʋut sua tolav nabotel lotoum hən hən nəvat topəhw, egəm hən aYesu. Nabotel enan epul hən naoil pəhpəhas tosusau, nəvat han totibau, ale alitenan ilaṗul nabuŋon nabotel, ebiri len nəkadun aYesu. ⁴Nəvanuan galevis ei nəlolit ipaŋpaŋ ale lusor mai galit gabag ke, “Ebir kəmas hən nəhai pəhas egai sil nəsa? ⁵Taṗur hən, təlav nəvat tasəhor naṗurṗuran hən nasihau tosua ale taviol hən mai naməsai gail.” Ale losivoh masuʋ len alitenan.

⁶Ris aYesu toke, “Samtekəmaien hən! Imabe mətomədəsi! Gai igol natit tokab hən ginau. ⁷Husur naməsai gail lutoh akis mai gamito, ale nəboŋ mətbeləŋoni mətoləbōi mətbīgol navoian van hən galito. Be ginau, asike nutoh tabtab mai gamito.” ⁸Len nəsa tokade ŋai, alitegai igol nəsa toləbōi bīgole. Ebir nəhai pəhas len nibegw hən beutaut hən vir natətavunan sagw. ⁹Nukel nakitinan mai gamit ke, len naut pīsi len navile a pan lotokel na-kel-uri-an tovoi lan, dereh linau gat nəsa alitegai togole ale lihol husuri.”

Na-sor-utaut-an seJutas*(Mat 26.14-16; Luk 22.3-6)*

¹⁰Beti aJutas Iskariot, gai tosua len tosəŋavur pisan toru, ivan hən nabiltihai tutumav gail hən berij aYesu len navəlalito. ¹¹Lohəhaʋur hən lotosəsəloŋ hən, ale lukel gati ke dereh leviol hən nəvat nasilva maii. ŋa aJutas idas pīsal hən berij aYesu len navəlalito.

AYesu ihan nəhanan hən NəPasova mai ahai susur san gail*(Mat 26.17-25; Luk 22.7-14, 21-23; Jon 13.21-30)*

¹²Len nəmariboŋ metəkav hən Nəhanan hən nabəta səkad nayis lan, evi nəboŋ hən natutumavan hən nasipsip NəPasova. Ale ahai susur san gail lous aYesu ke, “Guke namtevi be hən namtbeutaut hən nəhanan hən nəPasova hən gəbīhani?”

^a 14.7 Deu 15.11

¹³Ale aYesu esəvat ahai susur san eru, ikel mai gəlar ke, “Mərevi lan nābiltivile, dereh mərebubur mai nauluŋman topat nābiliwai, ale mərehu-suri. ¹⁴Naim ideh bēbis lan, mirikel mai amahean naim ke, ‘Ahai pusan eusi ke, “Naruŋ simetbōs gai be? Nuke nihan Nəhanian hən nəPasova mai ahai susur sagw gail ei.”’ ¹⁵Atenan dereh teŋusan gaməru hən nābiltiruŋ a məhat tokad natit pisi dattoləŋoni. Məreutaut vir gidat ei.”

¹⁶Alaruenan aruvan dani, arobis len nābiltivile, ale arusaŋ natit pisi hum aYesu tokel mai gəlaru. Ale aroutaut hən nəhanan hən nəPasova.

¹⁷Nəboŋ namityal tomasur aYesu mai ahai susur lotovi 12 lubar naim enan. ¹⁸Nəboŋ lotopat tarhəgarilito təban natev, luhan ale aYesu ike, “Nukel nakitinan mai gamit ke, gamit sua tohan mai ginau dereh teriŋ ginau len navəlan aenemi sagw gail.”^b

¹⁹Loləŋon isa habat ale galit v̄isusua lousi ke, “Ginamit ta be lai? Savi ginau a?”

²⁰Ale ikel mai galit ke, “Evi gamit sua məttovi 12. Gamit sua tohan katəpōl mai ginau len nasiloh. ²¹ANatun Nəvanuan dereh timasmat hum lototos husuri a mō, avil atenan b̄eriŋ aNatun Nəvanuan len navəlan aenemi san gail, nəmauran san tisa vəsa tibatbat! Dereh tipanis habat. Tavoi am hən atenan ke anan asike təpasi!”^c

Nəhanian məkot siNasuŋ

(Mat 26.26-30; Luk 22.14-20; 1Kor 11.23-25)

²²Nəboŋ lotohanhan sal, aYesu ilav nabəta, ale esipa lan, eḅuri, beti ilavi mai galito, ike, “Lavi; nibegw bogai.”

²³Ale nəboŋ tolav nābiliwai topul hən nəwain, esipa həni. Ilavi mai galito, ale galit pisi lomun lan. ²⁴Ale ikel mai galit ke, “Nəda hagw bogai, aGot tota gat na-kel-gati-an san lan mai nəvanuan san gail. Nəda eg hagw dereh tisel len nəmatan sagw mōs nəvanuan tosoḅur.”^d ²⁵Nukel nakitinan mai gamit ke, nəwain egai, len natohan pipihabəlan aGot, nəwain eg dereh tiveveu, ale gagai van asike nomun nəwain egai van vəbar nəboŋ nəḅemuni mai gamit ei.” ²⁶Beti lokəkai hən nəḅe hən nalotuan ale lovivile, lovi lan Naḅehuh Oliv.

AYesu epəhav utaut hən na-sor-mətahuni-an sePita

(Mat 26.31-35; Luk 22.31-34; Jon 13.36-38)

²⁷Ale aYesu ikel mai galit ke, “Gamit pisi dereh mitigam dan ginau. Husur natosian siGot ike,

“ ‘Dereh niḅabun nəvanuan nasipsip,
ale nasipsip gail ligam v̄isusua.’^e

^b 14.18 Psa 41.9 ^c 14.21 Psa 22.2-19; Isa 53 ^d 14.24 Exo 24.8; Jer 31.31-34

^e 14.27 Zec 13.7

²⁸ Be nəboŋ nəbimat ale aGot b̄igol nəb̄ile məhat dan nəmatan, dereh neil a m̄o hən gamito vi lan naut a Kalili.”

²⁹ Be aPita ikel maii ke, “Naut kəmas galit p̄isi ləb̄igam dan gaiug, asike nigole!”

³⁰ AYesu isor vari ke, “Nukel nakitinan mai gaiug ke, daməŋai, len nalenmariug egai, a tahw hən natoulum̄an b̄ekəkəraiko vəha-ru, dereh gikel vəha-tor hən̄i ke gəsələboi ginau.”

³¹ Be aPita isor təvah ke, “Aoa! Sss! Naut kəmas nəbimat mai gaiug, asi-ke nukel ke nəsaləboi gaiug!” Ale galit p̄isi am lokəmaienan.

AYesu isor tuṽ a Ketsemane
(*Mat 26.36-46; Luk 22.39-46*)

³² Len nəyaran salito lubar naut nalilioliv, nahəsan naut enan Ketsemane. Ale aYesu ikel mai ahai susur san gail ke, “Mətebətah gegai, nia sor tuṽ.”

³³ Esəhar aPita, aJemes mai aJon van ale nənauan san etub̄at tuhatuh habat, nəlon isa vəsa. ³⁴ Ale ikel mai galit ke, “Nulolosa masuṽ! Ehum nalolosaan sagw etəgau gat nəlogw van numat! Mititoh gegai, mitilele!”

³⁵ Nəboŋ toyar van kəkereh am, ipat len tan ale isor tuṽ. AYesu eus nəp̄isal ideh hən b̄imakuv dan namityal hən na-ləŋon-isa-vəsa-an. ³⁶ Ike, “Appa, Ita, goləboi gəb̄igol natit p̄isi. Lav kuv nəb̄iliwai hən na-ləŋon-isa-vəsa-an egai dan ginau.”^f Wake sagigol nəsa notoləŋoni, gigol nəsa gaiug gotoləŋoni ŋai.”

³⁷ Beti etəlmam van hən ahai susur lototor, isaḃ lotopatmari. Ale ikel mai aPita ke, “Simon, gupatmari a? Gəsələboi gəb̄ilele len nəhaua tosua ŋa? ³⁸ Mətehulahul. Mitisor tuṽ hən asike mətb̄iteh len nəsaan totaltal ke mətehusuri. Naut kəmas nəlomito eləŋon b̄igol nəsa tonor, nibemit sədaŋ, edədasi.”

³⁹ Ale ivan vator tuṽ tətəs am. Na-sor-tuṽ-an san ep̄itoṽ hən tomadha-kele. ⁴⁰ Nəboŋ tosor tuṽ tonon̄ etəlmam tətəs, isaḃ lotopatmari husur namətalit inoṽ masuṽ. Evəŋon galito, be ləsaləboi nəsa ləb̄ikel maii.

⁴¹ Len natəlmaman na-vəha-tor-an siYesu, ikel mai galit ke, “Mətupat, mətuŋavŋav sal a? Nəpatan tinon̄! Namityal egəm tia. Məteris, avan sua dereh teriŋ aNatun Nəvanuan len navəlan nəvanuan nəsaan gail ta bogai. ⁴² Mitile məhat, dativan. Məteris, atenan b̄eriŋ ginau len navəlalito satogəm pəpadaŋ.”

Lutah gat aYesu
(*Mat 26.47-56; Luk 22.47-53; Jon 18.3-12*)

⁴³ Nəboŋ aYesu tosorsor sal, aJutas tosua len tosəŋavur pisan toru, egəmai. Itah mai naluṽoh lototəgau naḃu nəbalan mai nəbatw gail.

^f 14.36. Len nasoruan ta Aram, aAppa evi aTata.

Aḃiltihai tutumav gail mai ahai ṽusan gail hən nalo mai alat lotoil a ṁo hən naJu gail losəvat naluṽoh enan. ⁴⁴Ale aJutas isor utaut hən naṽusanian sua mai galit a ṁo, ike, “Nəboṅ nəḃesuṁ nətarhon atenan, gai bolai. Tah gati. Səhari van, satigam yav.” ⁴⁵Vəha-sua ṅai aJutas ivan hən aYesu, ike, “Ivoi Hai ṽusan!” ale esuṁ nətarhon.

⁴⁶Ale logəm hən aYesu, lutah gati. ⁴⁷Be len galit lototah mai aYesu, sua eliv kuv naḃu nəḃalan san, eḃil həni van hən naslev seḃiltihai tutumav, ita kotov nədariṅan. ⁴⁸Beti aYesu ikel mai galit ke, “Imabe mətogəm, lav naḃu nəḃalan mai nəbatw gail gəmai, hən məṽbitah gat ginau hum notovi vanuan nəḃalan toḃal mai alat lotoil a ṁo? ⁴⁹Len nəmariboṅ ṽisi nutah mai gamito, noṽusan len naholəvat todar vis naim siGot. Imabe mətsətah gat ginau ei? Avil timasmagenan hən natosian siGot ḃisarpoh.”^g ⁵⁰Beti ahai susur ṽisi san loriṅi, lugam dani.

⁵¹Ikad nəmantuhmar sua tohusur aYesu ei, toruṅ gol gai tia hən nəka-liko nalinen. Nəboṅ lototah gati, ⁵²igam ḃur malmal dan galito, riṅ nəkaliko san ipat mai galito.

NəSanhitrin lukot hən aYesu

(Mat 26.57-68; Luk 22.54-55, 63-71; Jon 18.13-14, 19-24)

⁵³Beti naluṽoh losəhar aYesu van hən naim seḃiltihai tutumav. Ale aḃiltihai tutumav gail mai alat lotoil a ṁo hən naJu gail mai ahai ṽusan gail hən nalo luḃonḃon ei. ⁵⁴Be aPita ehusuri, iyar a tut dani vəbar toḃis len naholəvat todar vis naim seḃiltihai tutumav. Ale ebətah ei, etitileh mai alat lotokətkəta kəkol hən naim siGot.

⁵⁵Aḃiltihai tutumav gail mai nəSanhitrin ṽisi ludas kel-koti-an ideh toke aYesu toḃur kotov nalo hən ḃimat sile. Be ləsəsəḃ ideh. ⁵⁶Nəvanuan isoḃur lolibliboṅ husur aYesu be nəSanhitrin isaḃi ke nakelean salit gail ləsəṽitoṽ. ⁵⁷Galevis loil vi məhat, lukel nalibliboṅan egai husur aYesu, ⁵⁸luke, “Namtosəsəloṅ hən ategai toke, ‘Ginau dereh nilaṽuṽul naim siGot egai nəvanuan lotoum həni, ale dereh neum tətəs hən tile len nəma-riboṅ titor, nəvanuan lotodədas ləḃeum həni.’”^h ⁵⁹Be nakelean salit gail am ləsəṽitoṽ.

⁶⁰Beti aḃiltihai tutumav ile məhat rivuh len galito. Ikel mai aYesu ke, “Imabe gəsakel natideh hən gəḃetətəs gole gaiug? Nəsa lotokele ekitin a?” ⁶¹Be aYesu sator, sator vari.

Ale aḃiltihai tutumav eusi ke, “Govi aKristo a? Govi aNatun Atenan tonor hən nə-sal-suhi-an a?”

⁶²AYesu ike “Ginau bogai. Ale dereh məteris aNatun Nəvanuan ḃebətah len navəlan nəmatu siGot tovi aḃiltidaṅan. Dereh məteris ḃegəmai len nəmavukasw hən nəmav.”ⁱ

^g 14.49 Isa 53.7-12; Zec 13.7 ^h 14.58 Jon 2.19 ⁱ 14.62 Psa 110.1; Dan 7.13

⁶³Beti aḃiltihai tutumav, nəhon eməkanun taṽtaṽor, itar nahurabat san hən ḃeṽusan tomətahun nasoruan enan siYesu. Ike, “Imabe datoləŋon nəvanuan ideh am hən ḃikel kot nəsaan sitegai? ⁶⁴Gamit mətosəsəlon hən tosor mədas aGot! Gamit mətunau məb həni?”

Galit ṽisi lusā ṣəhoti ke tonor hən ḃimasmāt.^j ⁶⁵Beti galevis lotuḃat ṽulai aYesu, lukabut gol nəhon, lotuhi, lukel maii ke, “Gepəhav utaut!” Ale alat lotokətkəta kəkol hən naim siGot luṽosi, lotuhi.^k

APita ike saləboi aYesu

(Mat 26.69-75; Luk 22.56-62; Jon 18.15-18, 25-27)

⁶⁶Len namityal enan, aPita itoh a pan sal len naholəvat todar vis naim. Ale natəbarehreh sua tovi slev seḃiltihai tutumav iyar tukot. ⁶⁷Nəboŋ toris aPita totitileh, ekəta bunus vahvahuri ale ike, “Gaiug gutah mai aYesu ta Nasaret.”

⁶⁸Be aPita ike sakitin. Ike, “Nəsaləboi nəsa gotosor husuri! Nəsaləboi ṣəhoti.” Ale iyar van hən nametləkau. Beti natoulumān ekəkəraiko.^l

⁶⁹Nəboŋ alitenan tovi slev torisi ei, etuḃat kel tasi am mai alat lotoil ei ke, “Ategai evi galit sua.” ⁷⁰Be aPita ikel tətəs həni ke sakitin.

Sədareh alat lotoil pəpadaŋ lukel mai a Pita ke, “Ekitin, gaiug govi galit sua, husur gaiug am govi auleKalili.”

⁷¹APita ikel tasi ke sakitin, ita gati ke nəsa tikele evi nakitinan. Ike, “Len nahəsan aGot nokitin, ginau nəsaləboi atenan məttosor husuri. Asike nəḃekitin, aGot tipansem ginau!”

⁷²Vəha-sua ŋai natoulumān ekəkəraiko tətəs am. Beti aPita inau təlmam hən nəsa aYesu tokel maii ke, “A tahw hən natoulumān ḃəkə-kəraiko vəha-ru, dereh gikel vəha-tor həni ke gəsaləboi ginau.” Ale nəlon aPita isa, itaŋ.

AYesu len nakotan sePilate

(Mat 27.1-2, 11-14; Luk 23.1-5; Jon 18.28-38)

15 ¹Pelan han, dudulan soṃilan, aḃiltihai tutumav gail, alat lotoil a ṃo hən naJu gail, mai ahai ṽusan gail hən nalo; nəSanhitrin kavkav luḃonḃon hən ləḃisor utaut. Lubaŋis gat aYesu, losəhari van hən aPilate, loriŋi len navəlan. ²APilate eus aYesu ke, “Gaiug govi Kiŋ seJu gail a?”

AYesu isor vari ke, “Gai bol gotokele.”

³Aḃiltihai tutumav gail loil hirhir ke aYesu togol natit isoḃur tosa. ⁴ŋa aPilate eus tasi ke, “Asike gusor var natgaleg a? Imabe? Gəsasəsəlon hən natit tosoḃur lotosor tas gaiug həni a?”

^j 14.64 Lev 24.16 ^k 14.65 Isa 50.6 ^l 14.68 Natosian galevis ta situai ləsake *Beti natoulumān ekəkəraiko*.

⁵Be aYesu sakel na-sor-vari-an ideh am, gol aPilate ipañ lan.

AYesu mai aParappas

(Mat 27.15-26; Luk 23.13-25; Jon 18.39–19.16)

⁶Len Nəhanan nəPasova pisi, nəgavna ikad nañide sua. Idañ hən avan totoh len naim bəbañis bəvivile husur naləjonian sinaluñoh. ⁷Ikad naluñman sua, nahəsan aParappas lotobañisi len naim bəbañis mai alat lotobal mai nəgavmen, lotogol nəvanuan lotomat len nəbalan mai alat aRom. ⁸Naluñoh logəm hən aPilate, lousi hən bəhusur nañide san mōs galito, hən bəsua bəvivile. ⁹Be aPilate eus galit ke, “Mətuکه nigol aKiñ seJu tevivile van hən gamit a?”

¹⁰Ekəmaienan bathut eləboii ke aḃiltihai tutumav gail lotoriñ aYesu len navəlan husur lutaḃulol bulosi. ¹¹Be aḃiltihai tutumav lusorsor mai naluñoh hən ləbəhusur nənauan salito, us aPilate hən ḃigol aParappas bəvivile, savi aYesu. ¹²Be Pilate isor var galit tətəs ke, “Ḃimagenan, məto-ləjon ke nigol nəsa hən ategai məttokisi hən aKiñ seJu?”

¹³Luvai, lukai ke, “Timat len nəhai balbal!”

¹⁴APilate eus naluñoh ke, “Sil nəsa? Iğol nəsa tosa?”

Be lukai habat van am ke, “Timat len nəhai balbal!”

¹⁵Ŋa aPilate toke tetəjon nəlon naluñoh tevi pan, eriñ aParappas evivile van hən galito. Ike nasoltia san gail lobilas habat hən aYesu, beti eriñi len navəlan nasoltia gail hən ləḃiḃos gati len nəhai balbal.

Nasoltia lusor viles aYesu

(Mat 27.27-31; Jon 19.2-3)

¹⁶Beti nasoltia gail losəhar aYesu vaḃis len naholəvat todar vis naim sisoltia gail, ale lokis pīs navəshəsoltia luḃonḃon. ¹⁷Lukol nahurabat toboñboñ len aYesu, ale lovisvis hən nəhau tokad nasunitə tohum naḃulgəgau, ale loriñi len nəkadun aYesu hum nəkraun sekiñ. ¹⁸Lotubət kai van həni ke, “Namtusəl suh gaiug, Kiñ seJu gail!”

¹⁹Luḃasi, ḃasi, ḃas nəkadun hən nəhai, ale loḃulaii, ale lotəjedur bat-hurien. ²⁰Nəboñ lotosor vilesi tonon, lukol nahurabat toboñboñ dani, lukol nahurabat san təlmam lan. Beti losəhari vivile hən ləḃiḃos gati len nəhai balbal.

AYesu len nəhai balbal

(Mat 27.32-44; Luk 23.26-43; Jon 19.17-27)

²¹Ikad auleSairin sua, nahəsan aSimon, atəman alarmiḃan, aAleksada mai aRufus. Atenan egəm len nəmarireu lotodar vis naḃiltivile, imadhaḃot.^m Ale nasoltia lukele hən atenan ke tipat nəhai balbal siYesu,

^m 15.21 Rom 16.13

ale ipati. ²² Ale losəhar aYesu van vəbar naut a Kolkota, namilen nəhes enan Naut hən Nabəlashukadhutəmat. ²³ Lulav nəwain lotobul hən namər lan maii, be aYesu emətahuni.ⁿ ²⁴ Beti nasoltia luṗos gati len nəhai balbal. Lopəpəhun nahurabat san, bar hən nəvat hən ləḅisaḅ ase ḅilav nahurabat ṽisusua.^o ²⁵ Namityal eməlapat dudulan nəboṅ lotogol totahətah len nəhai balbal. ²⁶ Lutos gat nəsa lotokot hən aYesu sile, ale loriṅ na-kel-uri-an enan len nəhai balbal a məhat hən nəkadun, toke, “AKiṅ seJu gail.” ²⁷⁻²⁸ Nəvanuan vənvnənah artogolgol nasənahan len nəvanuan, luṗos gat gəlaru arutahətah mai aYesu. Sual itahətah len nəhai balbal len nəmatu siYesu, togon len nəmair san.^p

²⁹ Nəvanuan gail lotoṽot, lohəlas aYesu, sor mədas nahəsan. Loṅit nəholit van həni, luke, “Gaiug goləboi gəḅigol naim siGot ḅimasirsir, ale um təlmam həni len nəmariboṅ ḅitor a?^q ³⁰ ḅima-genan, gilav kuv gaiug gabag dan nəmatan! Gimariṅ dan nəhai balbal!”

³¹ Len nəvide tomaienən, aḅiltihai tutumav gail, alat lotoil a mō hən nəvanuan gail mai ahai ṗusan gail hən nalo lusor viles aYesu mai galit gabag, luke, “Gai ilav kuv nəvanuan tile gail be edədas ḅilav kuv gai! ³² Ategai tonau ke gai aKristo, aKiṅ seIsrael, timariṅ dan nəhai balbal ale dereh datedəlomi ke gai tovi kiṅ.” Alaruənən artotahətah təban aYesu, gəlar am arokəmaienən, arusor isa həni.

Nəmatan siYesu

(Mat 27.45-56; Luk 23.44-49; Jon 19.28-30)

³³ Len natuḅlial, nəmargobut ikabut gol ṗis naut kavkav van vəbar namityal totor ut məda. ³⁴ Ale len namityal totor enan, aYesu ikai habat ke, “Eloi, eloi, lema sapahtani!” namilen ke, “Got sagw, Got sagw, goriṅ gaḅulan ginau sil nəsa?”^r

³⁵ Nəboṅ nəvanuan galevis lotoil pəpadaṅ ei lotosəsəloṅ həni, luke, “Səsəloṅ, ekis aElijah.”

³⁶ Avan sua igam, ilav naspons^s, igol epul hən nəwain tokon, ale esii len nəhai, esuhuni van hən aYesu hən ḅemuni.^t Ike, “Riṅi. Datebunusi bai ke, aElijah dereh tegəm lav kuvi vi pan o teḅuer.”

³⁷ Beti aYesu ikai habat, eməsol, imat.

ⁿ **15.23** Psa 69.21. Namər evi nəda hən nəhai sua. Nəḅon esusau gol tovi nəhai pəhas, be ahai rerer irer hən nəvanuan lan. Lobul həni mai nəwain hən napəṅasan hən na-ṗos-gati-an ḅevi pan. ^o **15.24** Psa 22.18 ^p **15.27-28** Natosian galevis ta sutuai losuhud hən naves egai: ²⁸ *Len nəvide tomaienən, natosian siGot isarpoh toke, “Dereh tipanis hum alat lotoḅur kotov nalo.”* Luk 22.37; Isa 53.12. ^q **15.29** Psa 22.7; Mak 14.58; Jon 2.19 ^r **15.34** Psa 22.1. Len naut egai aYesu isor len nasoruan ta Aram tovi nasoruan san mai silat a Jutea. ^s **15.36** *Naspons* evi nəkasḅəta nətas. Evi natsua tomədməda. toyanyan totov len naut nasəhau tovi pan len naliliṽol. Ibaṅ ḅur. ^t **15.36** Psa 69.21

³⁸Len namityal enan ŋai, nəkaliko mətortor totahətah len naim siGot, tuḃat a məhat, emətar vəbar naut a pan, igol nahudhut eru.” ³⁹Nəboŋ nasenturion toil pəpadaŋ len nəhon aYesu toris ke tomat maienan, ike, “Kitin, ategai evi aNatun aGot!”

⁴⁰Len naut enan ikad napəhaṽut galevis lotoil a tut dan nəhai balbal, lotokəta ris nəsa tovisi. Galit galevis lovi aMeri ta Maktala; togon aMeri anan atuhJemes mai aJoses; togon aSalome.” ⁴¹Len naut a Kalili alate-nan lohushusur aYesu, lokətkəta təban. Napəhaṽut tosoḃur am lototah mai aYesu len nəyaran san vi Jerusalem, loil ei.

Nətavunan siYesu

(Mat 27.57-61; Luk 23.50-56; Jon 19.38-42)

⁴²Nəmariboŋ enan evi Nəboŋ hən Nautautan, ale len namityal enan nəSappat pəpadaŋ hən βetubə. Nəboŋ namityal pəpadaŋ hən βimasur ut mədau, ⁴³aJosef ta Arimatea egəmai. AJosef evi βiltivanuan sua len nəSanhitrin, itoh vir nato-han pipihəbələn aGot, ale len na-il-βuri-an, ivan hən aPilate, eus niben aYesu. ⁴⁴APilate esəhoṽut hən aYesu tomat tia, ŋa ekis nasenturion gəmai, eusi ke, “AYesu imat tia ŋa?” ⁴⁵Nasenturion ike tomat tia, ale aPilate idam hən niben aYesu mai aJosef. ⁴⁶ŋa aJosef ipat kuv aYesu vi pan, ilav nəkaliko nalinen, eruŋ gol niben len nəkaliko enan, ale eriŋ aYesu len nəburhuvat nəmatan lotota pūpuli tia. Beti erib hən nəvat hən βipat gol nəburhuvat nəmatan. ⁴⁷Ale aMeri ta Maktala mai aMeri anan aJoses arokəta ris naut lotoriŋ niben aYesu topat lan.

Na-le-məhat-an dan nəmatan

(Mat 28.1-8; Luk 24.1-12; Jon 20.1-10)

16 ¹Nəboŋ nəSappat tonon, aMeri ta Maktala, aMeri anan aJemes, mai aSalome loṽur nəhai pəhas hən ləbevəhas niben aYesu. ²Len nəmariboŋ metəkav hən nawik,” dudulan soṃilan, lovi lan nəburhuvat nəmatan, ³ale lous galit gabag ke, “Gidat datsənav. Ase terib hən nəbiltivat enan dan nəburhuvat nəmatan?”

⁴Be nəboŋ lotokəta van hən nəbiltivat enan, loris ke, naut kəmas tovi βiltivat, səpat gol nəbur am, ehum avan sua torib həni tia. ⁵Ale nəboŋ lotobis len nəburhuvat nəmatan, loris nəmantuhmar sua tobətah len navəlan nəmatu, tosun nahurabat toṽəhapəhw.” ^xLumaŋmaŋ habat lan, lomətahw. ⁶Ike, “Samtemətahw! Mətudoŋ aYesu ta Nasaret tomat len nəhai balbal. Ile məhat tia! Satoh gegai. Mətekəta ris naut lotoriŋi topat lan. ⁷Mitivan. Mitikel mai ahai susur san gail mai aPita ke, ‘Eil a mō hən gamito vi Kalili. Dereh məterisi ei, hum tokel mai gamit tia.’ ”^y

” 15.38 Exo 26.31-33 ” 15.40 Psa 38.11 ” 16.2 Len nasoruan ta Kris ike len nəmariboŋ metəkav hən nawik, gidato datokis nəmariboŋ enan hən nəSade. ” 16.5 Nəmantuhmar savi natətai be evi ulumən nədam han tonor hən nəlahan, be səlah sal. ” 16.7 Mak 14.28

⁸Latpəhaʋut galenan lotovivile, lupab, lodədarŋaʋu, lugam dan naʋur. Ləsakel mai avan ideh husur lotomətahw.

[Len natosian galevis ta sutuai, Mak 16: 9-20 ebuer.]

AYesu evisi hən aMeri ta Maktala
(*Mat 28.9-10; Jon 20.11-18*)

⁹Nəboŋ aYesu tole məhat dudulan soṃilan len nəmariboŋ metəkav hən nawik, nəvanuan tovisi həni metəkav, aMeri ta Maktala. Evi aMeri enan, aYesu tohut natəmat toməlevru dani. ¹⁰AMeri ivan, ikel uri mai alat lototah mai aYesu, lotololosa, lototaŋ. ¹¹Nəboŋ lotosəsəloŋ hən aYesu tomaur təlmam, ale aMeri toke torisi, ləsadəlomi.

AYesu evisi hən ahai susur eru
(*Luk 24.13-15*)

¹²A tahw, aYesu evisi hən ahai susur eru san artoyar husur naʋisal dan naut a Jerusalem. Be len nəboŋ enan, ehum niben totile. ¹³Alaruenan arotəlmam vi Jerusalem, lukel ur nəsa tovisi mai ahai susur lotosuh ei. Be ləsadəlom nəsa gəlar am artokele.

AYesu evisi hən ahai susur tosəŋavur pisan tosua
(*Mat 28.16-20; Luk 24.36-49; Jon 20.19-23; Uman 1.6-8*)

¹⁴A tahw tətəs am, nəboŋ ahai susur tosəŋavur pisan tosua lotohan, aYesu evisi hən galito. Isor len galito husur lotopar dəlomian mai nəkadulit tohaihai husur ləsadəlom na-kel-uri-an silat lotorisi.

¹⁵Beti ikel mai galito ke, “Mətevi lan naut ʋisi len navile a pan, mitikel ur na-kel-uri-an tovoi mai nəvanuan gail ʋisi.” ¹⁶Nəvanuan todəlom na-kel-uri-an tovoi, tobaptais, aGot dereh tilav kuvi dan nəsaan san. Avil nəvanuan sadəlomi, aGot dereh tisaʋ səhoti ke timaspanis. ¹⁷Ale namerikel galegai dereh levisi mai alat lotokad nadəlomian: len nahəsagw dereh lehut natəmat gail, lisor len nasoruan veveu gail. ¹⁸Dereh lipat nəmat gail, təgau hən navəlalito; ləbemun nabehi hən nəmatan, asike emədəs galito. Dereh lerin navəlalito len alat lotoməsah, ale limaur.”

AYesu evi məhat vi lan nəmav
(*Luk 24.50-53; Uman 1.9-11*)

¹⁹Nəboŋ Nasuʋ aYesu tokəmaienan mai galit tonon, aGot ilavi vi məhat vi lan nəmav, ale ebətah tarhət len nəmatu siGot. ²⁰Beti ahai susur gail luvan, lukel ur na-kel-uri-an tovoi len naut ʋisi. AGot eum mai galito, len namerikel gail igol imasil ke nasoruan san ekitin.

^z **16.15** Nəboŋ aYesu tokəmaienan, savi nəboŋ tohan mai ahai susur san gail, be len nəboŋ tile am.